

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 1

1 Utorak, 10. februar 2026.

2 [Javna sednica]

3 [Završne reči]

4 [Optuženi ulaze u sudnicu]

5 --- Po početku zasedanja u 9:00h

6 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Molim sudskog
7 službenika da najavi predmet.

8 SUDSKI SLUŽBENIK: [Prevod] Dobro jutro, časni sude. Ovo
9 je predmet KSC-BC-2020-06, Specijalizovani tužilac Hashima
10 Thacija, Kadrija Veselija, Rexhepa Selimiја i Jakupa
11 Krasniqiја.

12 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Dobro jutro svima u
13 sudnici, dobrodošli. Napominjem da su svi optuženi prisutni u
14 sudnici.

15 Danas ćemo nastaviti sa završnom reči u ovom predmetu.
16 Najpre će Specijalizovano tužilaštvo nastaviti sa izlaganjem
17 svoje završne reči. Trebalo bi svoje izlaganje da privedu
18 kraju, približno u vreme pauze za ručak. Posle ručka ćemo
19 saslušati završnu reč zastupnika žrtava. Sledićemo dnevni red,
20 kakav je iznesen u nalogu panela, u vezi sa završnom rečju. To
21 je podnesak F03639.

22 Podsećam vas, da je predviđeno da današnje zasedanje
23 završimo u 16:45h, s tim što ćemo imati pauze od pola sata u
24 pola 11 [10:30h], pri čemu ćemo nastaviti sa radom u u
25 [11:00], zatim imaćemo pauzu od sat i po vremenu za ručak u

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 2

1 12:00 časova, dakle, nastavljamo sa radom 13:30h, i imaćemo
2 pauzu od 15:00 časova, pri čemu nastavljamo sa radom u 15:15h.

3 Najzad, pošto se završna reč prevodi, panel podseća
4 strane i učesnike u postupku da govore polako, kako bi
5 prevodioci stigli sve da prevedu

6 Ovim se završavaju napomene panela. Sada ćemo nastaviti
7 za završnom reči Specijalizovanog tužilaštva.

8 Tužilaštvu je dodeljeno osam sati za izlaganje, a
9 preostalo im je još dva i po sata. Trebalo bi danas da
10 završite do podneva. Izvolite, imate reč.

11 G. HALLING: [Prevod] Hvala, časni sude.

12 Već smo govorili o individualnoj krivičnoj odgovornosti.
13 Doprinos optuženih mora se sagledati, s obzirom na važnu ulogu
14 koju su zajednički odigrali, budući da su bili ključni
15 članovi glavnog štaba. Njihov individualni status, je
16 zajednički proizveo efekte, koji su prevazilazili pojedinačni
17 doprinos svakog od njih ponaos -- ponaosom. S obzirom na
18 funkcije koji su obavljali, oni su bili u stanju da rade na
19 ostvarenju zajedničkoj zločinačkog cilja, da imenuju učesnike
20 i instrumente UZP-a, da koordinišu njihov rad, i da poriču
21 krivična dela, kako otupeli odgovor međunarodne zajednice.

22 Argumenacija koju smo već izneli u vezi sa zajedničkim
23 ciljem, jasno pokazuje da je postojao i umišljaj optuženih i
24 da su oni imali saznanja o krivičnim delima. Samim time, oni
25 su znatno doprineli UZP-u. Jasno je da su takođe vršili

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 3

1 efektivnu kontrolu. Već smo govorili takođe i o njihovoj
2 individualnoj odgovornosti koji svaki od njih snosi
3 pojedinačno.

4 Neću sada ponavljati argumentaciju koju su već izneli
5 prethodni govornici. Osvrnuću se samo na preostale aspekte
6 dokaza koji se odnose na odgovornost optuženih, usredsrediću
7 se na jedan odabir dokaza, u odnosu na svakog optuženog koja
8 je odbrana iznela u svom završnom podnesku, govoriću o
9 odgovornosti na osnovu udruženog zločinačkog poduhvata prve i
10 treće kategorije, dakle, govorićemo i o odgovornosti optuženih
11 za pomaganje i za podržavanje kao i o odgovornosti
12 pretpostavljenog. Dakle, obradiću sve te različite vidove
13 odgovornosti u svom izlaganju.

14 Da počneemo od Hashima Thačija.

15 Ukoliko ne napomenem drugačije, svi slajdovi mogu da se
16 emituju u javnosti.

17 Thačijeva odbrana navodi u stavovima 124 do 127 svog
18 završnog podneska, da tužilaštvo nije dokalazlo van razumne
19 sumnje, da je Thači bio jedan od osnivača OVK, niti da je bio
20 član glavnog ili centralnog štaba pre 1998. godine.

21 G. Tieger se već osvrnuo na neke aspekte ovog pitanja,
22 međutim, bitno je naglasiti da argumentacija Thačijeve odbrane
23 ne stoji kada se podvrgne alalizi. Thačijeva odbrana navodi na
24 pogrešan zaključak, kada kaže da je Azem Syla, član UZP-a, bio
25 nedosledan kada je govorio o tome da je Hashim Thači bio jedan

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 4

1 od osnivača OVK. U dokaznom predmetu P847, Syla govori o
2 sastavu prvog glavnog štaba OVK. On kaže da su među osnivačima
3 glavnog štaba bili Thači, kao i Kadri Veseli i Rexhep Selimi.

4 U dokaznom predmetu P1875, Syla govori o nečem
5 drugačijem. Naime, on smatra da je osnivački sastanak ovd
6 održan u decembru 1993. godine. On hotimično [sic] -- [kao što
7 je prevedeno] ne navodi imena svih lica koja su su
8 prisustvovala tom sastanku, niti kaže da navodi sveobuhvatni
9 spisak svih osnivača OVK. Imamo i drugih dokaza, kao što je
10 dokazni predmet P1886 -- 878 [kao što je prevedeno] u predmetu
11 02/02 [kao što je prevedeno], pozivam se na drugostepenu
12 presudu pred -- pred Većem za Kabodžu [sic] -- [kao što je
13 prevedeno], tu se govori o konceptu udruženog zločinačkog
14 poduhvata i smatra se da, čak i one radnje, koje na prvi
15 pogled nisu povezane sa izvršenjem krivična dela, mogu da se
16 uzmu u obzir, kada se utvrđuje da li je neki optuženi dao
17 znatan doprinos. Ono što je još važnije, Hashim Thači se
18 direktno zalagao za ostvarenje zajedničkog zločinačkog cilja.
19 To je posebno jasno kada govori o stranci LDK. Članovi te
20 stranke su bili uzimani na metu, kao protivnici OVK.

21 Vidimo na primer izveštaj regionalnog štaba iz Lirie, o
22 tome se govori na stranicama zapisnika T7799 do 7800. Thači tu
23 uzima reč i izjašnjava se sasvim jasno. On kaže: "Oni koji ne
24 pro [sic] -- pre [sic] -- oni koji ne priznaju glavni štab su
25 kriminalci. Mi nećemo ostaviti oružje u rukama kriminalaca.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 5

1 Borićemo se protiv njih."

2 Dalje, u dokaznom predmetu P486, tokom jedne žučne
3 rasprave sa Tahinom Zemajem, Tači se obraća Zemaju i kaže:

4 "Boriću se protiv tebe, Tahire Zemaju [kao što je
5 prevedeno] kao da si Srbin, i protiv tebe i protiv tvojih
6 jedinica".

7 Istu poruku ponovo vidimo u saopštenju za štampu broj 53
8 iz oktobra [kao što je prevedeno] 1998, kada glavni štab kaže
9 sledeće:

10 "Samo u Prapačanima Sergi i Baranu,
11 dezertteri...nekadašnji 'UDBA-ši" i sadašnji institucionalisti
12 kao što su Tahir Zemađ i oni na koje on utiče, nisu se
13 odupirali neprijatelju, uprkos tome, što sela nisu pošteđena,
14 već su spaljena i uništena. Ti ljudi će jednog dana biti
15 smatrani odgovornim za štetu koju nanose svom narodu i svojoj
16 otadžbini.

17 Tu se dakle namerno blate oni koji stoje na putu OVK, u
18 njenoj želji da ostvari kontrolu na Kosovu. Tačijeve reči
19 upućene Zemaju, postale su reči glavnog štaba u saopštenju za
20 sta [sic] -- štampu, a onda su se te reči ostvarile u praksi,
21 kada je delegacija zadržana u Qirezu dva dana kasnije, pri
22 čemu je Tači pretio svedoku W03825 da će ga "ubiti u
23 Prištini."

24 Kada se Tačijev doprinos opisuje kao neutralan u
25 podnesku odbrane, to je jednostavno smešno s obzirom koje

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 6

1 imamo u spisu predmeta. Njegovo doprinos nije bio neutralan s
2 obzirom na funkciju koju je on obavljao, niti ima ičeg
3 neutralnog u tome, da se saslušavaju zatvorenici, da im se
4 preti, da se ljudi tuku u Qirezu.

5 Postoji vrlo jasna veza između tačijevih reči, reči
6 glavnog štaba i krivičnih dela iz optužnice. Kao što vidimo iz
7 njegovog prvog [kao što je prevedeno] javnog nastupa, to je
8 dokazni predmet P1256. Nuhi Bytyqi je posvedočio da je snimio
9 Hashima Thačija kada je izjavio sledeće 30 oktobra 1998.
10 godine. O tome govorimo na stranicama zapisnika T06722 do
11 16728.

12 [Video snimak]

13 PREVODILAC: [Prevod] Prevodioci napominju da prevod na
14 engleski nije obezbeđen. Specijalni rat auto -- autonomni
15 elementi, i to je njegov prvi nastup koji je snimljen.

16 [Video snimak]

17 G. HALLING: [Prevod] Thačijeva odbrana tvrdi u stavovima
18 244 do 247 podneska, da se ne treba oslanjati na ovaj govor,
19 kako bi se potpkrepila teza da je Hashim Thači javno napadao
20 ljude na taj način, zbog toga što je Betyqi [kao što je
21 prevedeno] Bytyqi, uk -- uklonio sa snimka pominjanja
22 specijalnog ratovanja i autonomnih elemenata pre nego što je
23 taj snimak emitovan u okviru njegovog dokumentalnog filma.
24 Međutim, takvim argumentom se pogrešno prikazuje značaj ovog
25 dokaza.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 7

1 Pre svega, bitno je to što je Taçi uopšte izgovorio
2 takve reči. On je tu lično, jasno i glasno izneo glavne tačne
3 politike u vezi sa protivnicima, kakvu je vodila OVK i
4 očekivao je da će njegove reči biti emitovane javnosti. Nuhi
5 Bytyqi je priznao tokog svog svedečen [sic] -- da je on
6 hotimično [sic] -- [kao što je prevedeno] isekao te odlomke iz
7 snimka, jer je bilo važno da OVK stekne širu podršku iz svih
8 slojeva društva. Svedok je znao da su ove reči huškaške, a to
9 time više pada u oči kada znamo da je Nuhi Bytyqi pre snimanja
10 ohrabrio Taçija da diplomatski sroči svoj izvorni govor i
11 tokom svog svedočenja je potvrdio da je ova verzija snimka
12 zapravo u vaćoj meri diplomatska verzija taćijevih reči.
13 Originalna verzija je bila još gora.

14 Kao što je to svedok istakao na stranici 381, dokaznog
15 predmeta P1264_ET:

16 "Kada je proćitao prvu rećenicu, meni se govor nije
17 dopadao, jer je već je na samom početku svog javnog nastupka
18 [sic] -- nastupa koristio ekstremne izraze i prozivao kao izva
19 -- izdajnike sve one koji nisu odlučili da stupe u redove OVK
20 i koje nisu podrćavale OVK."

21 Drugo i što je još važnije, Taćijeva poruka protiv
22 specijalnih ratovanjha i autonomistićkih elemenata i jeste bio
23 javni stav glavnog štaba koji je predoćen u nekim drugim
24 vidovima. Da se usredsredimo na samo jedan primer. Dana 1.
25 novembra 1998. godine, direkcija za vojnu policiju glavnog

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 8

štapa izdala je saopštenje za štampu broj 4. O tome smo već
puno puta govorili tokom suđenja i u okviru naše završne reči.
U pitanju je saopštenje za štampu⁷ u kojem se detaljno govori
o hapšenju Cena Deskua i Jakupa Krasniqija, koji su bili
optuženi da sarađuju sa pogubljenim kolaboracionistima,
Ramizom Hoxhom Selmanom Binicijem. G. Tieger je već prethodno
napomenuo. Direkcija za vojnu policiju je opravdala hapšenje
Deskua i Kastratija, tako -- rekavši da su oni sve vreme
ostvarivali koordinaciju sa Agimom Krasniqijem, članom
predsedništva LDK, koji je poznat obavestajnoj službi OVK, kao
neko koji je započeo specijalni rat protiv OVK i počeo da radi
na autonomnoj policiji Kosova. Dakle, pominju se ovde termini
'specijalno ratovanje' i 'autonomisti', svega dva dana pošto
je Tači iste te stvari izrekao tokom snimanja, a sada su ove
reči neposredno povezane sa krivičnim delima, koja su izvršena
u sklopu sprovođenja politike protiv protivnika.

Tačijeva poruka je doprinos krivičnim delima delima za
koja se tereti, a njegovo prvo pojavljivanje je dokaz
uspostavljanja toga.

Ti naponi se takođe moraju shvatiti zajedno sa Tačijevim
poricanjem krivičnih dela, kao što je događaj o kojem je
govorila gđa Lawson juče, kada je Tači lagao Frederika
Abrahama, rekavši mu -- govo -- kad mu je govorio o dva
zatvorena zlostavljanja srska novinara, i rekao da su oni
imali valjan sudski proces. U našem podnesku se o tome više

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 9

1 govori o stavovima 950 do 955, ali način na koji Hashim Thaçi
2 pokušava da u tom trenutku manipuliše, pokazuje, zašto je
3 potrebno biti obazriv, kada se prihvata svedočenje svedoka
4 stranica o Thaçijevoj ulozi ili rukovođenju i komandovanju OVK
5 i privremenom vladom Kosova uopšteno. Stranci nisu znali, da
6 je on mogao da traži da se dovedu dva zatvorenika i odvedu iz
7 Drenovca. On -- oni nisu znali da je on postavio Ramusha
8 Haradinaja za komandanta zone Dukadın na mesto Tahira Zemaia.
9 Oni nisu znali da je on mogao da postavlja ljude na vojne
10 položaje poput ovoga. To je W04744.

11 [Video snimak]

12 PREVODILAC: [Glas prevodioca] "Tog dana, 6. oktobra 1998,
13 on mi je saopštio da sam imenoman. Kao što sam objasnio,
14 imenovanje komandanata na nivou brigade, vršena su od strane
15 glavnog štaba i načelnika štaba Bislime Zyrapija. Dakle,
16 Hashim Thaçi mi je saopštio da sam postavljen, i rekao mi je
17 da imam pravo da obrazujem brigadu, bez potrebe da se vrši
18 provera komandnog kadra."

19 G. HALLING: [Prevod] Svedok zatim pojašnjava to što na
20 kraju kaže znači.

21 [Video snimak]

22 PREVODILAC: [Glas prevodioca] "Još jedno pitanje u vezi
23 sa time, Hashim Thaçi je takođe rekao da imate pravo da
24 obrazujete brigadu bez potrebe verifikacije komandnog kadra.
25 Interesujeme da li biste detaljno [sic] -- to da objasnite šta

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 10

1 to znači. Bili smo u ratnoj situaciji. I bilo kakva
2 formalnost, da li se ovo ili ono može uraditi, sve te
3 formalnost su nam činile posao težim. Uveren sam da ovom
4 prilikom Hashim Thaçi mi je u potpunosti verovao i hteo je da
5 najzaslužnija lica budu na komandnom položaju."

6 G. HALLING: [Prevod] Kada je Thaçi upitao o tom
7 imenovanju, kada ga ispituje tužilac, on ponovo laže i poriče
8 da se to desilo, pa čak tvrdi da on ni ne zna ko je svedok
9 W4744, a to je na stranama 4 i 5 dokaza P539.5_ET.

10 Ono što James Rubin, Wesley Clark i još neki drugi
11 predstavnici međunarodne zajednice ne shvataju, je da je Thaçi
12 bio spreman da prikrije šta se desilo i da se to odrazilo na
13 njihovo istinsko poimanje kako funkcioniše OVK. Rubin i Clark
14 su pokazali da nisu bili zainteresovani da zaista to shvate i
15 verovali su da ono što rade je da su -- zahvaljujući tome na
16 pravoj strani istorije i nisu se bavili ovime što je zadatak
17 ovoga panela.

18 Njihovi zaključci takođe se nisu pozivali na međunarodni
19 pravni standard efektivne kontrole. Glavnokomandujući u OVK,
20 možda nije mogao da vrši komandovanje kao što to slučaj u
21 vojskama Sjedinjenih Država ili NATO članica, ali on ni ne
22 mora to da čini. U stavu 613 našeg podneska, govori se o
23 čitavom nizu hijerarhija koje su bile dovoljne za utvrđivanje
24 odgovornosti nadređenog lica na osnovu običajnog međunarodnog
25 prava. Citiraju se osude jednog upravnika pokrajine, civilnog

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 11

1 upravnika zatvora, logora, koji nije bio formalno imenovan,
2 jednog direktora iz medijske kuće i direktora fabrike čaja. U
3 daljim stavovima našeg podneska govori se o pokazateljima
4 efektivne kontrole, i citiraju se dokazi koji pokazuju da je
5 dovoljno da je postojala hijerarhi -- postojao hijerarhijski
6 odnos koji funkcioniše, kako bi se zadovoljio pravni standard
7 za svakog optuženog.

8 Thaçijeva odbrana se i te kako poziva na utisak svojih
9 svedoka, a oni nisu imali osnovne informacije na osnovu kojih
10 su mogli da iznesu te utiske, i njihovi zaključci tiču se
11 konačnog pitanja. Tim mišljenjima ne bi trebalo stoga nikakav
12 značaj da se prida.

13 I na kraju, u stavu 621 podneska Tačijeve odbrane, ona
14 tvrdi da g. Tači nije imao nikakvu obavezu da predstavnicima
15 međunarodne zajednice prijavi krivična dela, krivična dela za
16 koja su ona već znali. Čak i ako ostavimo po strani priznanje,
17 koje znači da su predstavnici međunarodne zajednica mogli biti
18 nadležni organ, ova tvrdnja je bespredmetna. Upućivanje na
19 nadležne organe je neophona i razumna mera, kada se time može
20 doprinuti [sic] doprineti istrazi ili kažnjavanju krivičnih
21 dela u okolnostima kakve su one bile u to vremu [sic], i to je
22 -- u to vreme. I to je u stavu 1933, drugostepene presude u
23 predmetu Popović i drugi. Takvo upućivanje bi nesumnjivo
24 doprinelo. Američki oficir koji je bio u KFOR-u, Stephen
25 Rusell je izjavio na strani transkripta 18772 do 773 [kao što

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 12

1 je prevedeno], da oni jesu pokušavali da istražuju i krivična
2 dela pre dolaska KFOR-a, kada su imali o tome relevantne
3 informacije.

4 Optuženi je imao obavezu da prijavi krivična dela koja su
5 izvršili njegovi potčinjeni, bilo kom nadležnom organu koji je
6 bio na raspolaganju. Nadležni organi poput KFOR-a, UNMIK-a i
7 MKSJ-a su svi bili raspoloživi i svakako bi upućivanje njima
8 tih dela bilo od vrednosti. Neke informacije o krivičnim
9 delima za koja se tereti su možda bila opšte poznata, ali to
10 je opravdava ličnu odgovornost komandanta koji je morao da
11 prijavi krivična dela nadležnim organima.

12 Prelazimo na Kadrija Veselija koji je imao nadimak Luli.
13 Pre nego što govorimo o ovom optuženom, napominjemo odmah da
14 je potrebno biti obazriv kada se ocenjuju argumenti Veselijeve
15 odbrane i iskreno svih timova odbrane. U pogledu toga što oni
16 kažu kad je reč o svedočenju svedoka koji nisu unarksno
17 ispitivani.

18 Pravilo 140(4) (a) pravilnika govori o ovom pojmu na ovom
19 sudu i tu se kaže, da

20 "(A) osuda ne može da se isključivo ili u odlučujućoj
21 meri temelji na

22 "(a) Izjavi svedoka koga odbrana nije imala priliku da
23 ispita."

24 Pravilo 139(3) je takođe jasno. Panel neće nametati uslov
25 potkrepljivanja pod uslovom koji se navode u pravilu 140(4)4,

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 13

1 Ali, Veselijeva odbrana tvrdi u stavovima 37 do 42 svog
2 podneska, da osuda ne može da se isključivo ili u odlučujućoj
3 meri temelji na is -- iskazu iz druge ruge, što je mnogo šira
4 kategorija svedočenja od izjava svedoka. "Izjava svedoka" je
5 pojam u pravnim odredbama o kojima je i te kako bilo puno reči
6 u ovom suđenju. Postoje specijalne obaveze obelodanjivanja,
7 specijalni uslovi za prihvatanje i specijalni faktori moraju
8 da se uzmu u obzir prilikom razmatranja takvog iska -- takvih
9 izjava.

10 Kada svedok dođe i govori o iskazu iz druge ruge drugih
11 svedoka, ovo pravilo se ne primenjuje uopšteno, zato što to
12 nisu izjave svedoka i pouzdanost iskaza iz druge ruke se može
13 ispitati. Veselijeva odbrana se protivi tome i poziva se na
14 stav 69, drugostepene presuda u predmetu Harakina i Morina,
15 ali samo sedam pasusa pre citiranog odlomka, žalbeno veće
16 MKSJ-a je razmatralo pasus 62 i kaže citiram:

17 "...ne može se svako svedočenje okarakterisano kao iskaz
18 druge ruke smatrati kao neispitano ili nepouzđano. To je
19 pitanje prava i dopustitivo je temeljiti osudu na iskazu iz
20 druge ruke ili iskazima ili dokazima ili indirektnim dokazima,
21 ali je potrebno biti obazrim o takvim okolnostima." Kraj
22 citata.

23 I to odgovara pravilu 139(3) i zaključcima panela
24 apelacionog veća u stavovima 329 i 330 drugostepeene presude u
25 predmetu Shala.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 14

1 Iskaz iz druge ruke koji je dao svesok koji je svedočio
2 pred sudom ne potpada kao takav pod pravilo 140(4)(a), niti
3 svedočenje je ponuđeno ond dokazi ponuđeni bez posredstva
4 svedoka, niti priznanje optuženog koji -- koje mu se stavlja
5 na teret, niti pravosnažno prihvaćene činjenice. Na njih se
6 može pozivati u odlučujućoj ili isključivoj meri, kao što se
7 konkretno navodi u stavu 452, drugostepene presude u predmetu
8 Karadžić.

9 Naša teza je takva da nema potrebe da se isključivo ili u
10 odlučujućoj meri pozivate na bilo koju izjavu svedoka, koga
11 optuženi nije imao priiliku da ispita i timovi odbrane
12 preuveličavaju obim ovog pojma, van okvira ranijih predmeta i
13 pravila ovog suda.

14 Kao što je slučaj sa svojim optuženima, mnogi aspekti
15 Kadrija Veselija su već bile nešto o čemu smo govorili,
16 njegove odgovornosti u obaveštajnom sektoru, šta su
17 pripadnici tog sektora radili pod njegovom -- pod njegovim
18 nadzorom tokom rata i njegovo direktno učeće u krivičnim
19 delima. Mi smo se pozvali na reči g. Veselija. Pročitaću to
20 ponovo.

21 "Zapravo, mi smo imali naše odgovornosti tokom celokupnog
22 ratnog vremena i to u periodu od 1992. do 1998, imali smo
23 glavni štab i obaveštajni štab UÇK. Mi nismo imali zasebna
24 zaduženja, već smo svi radili što smo mogli. Bavili smo se
25 rukovodstvom, logistikom i obaveštajnim radom, zato što su

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 15

1 okolnosti bile takve. Kao što je juče g. Tiger rekao, to je
2 jasno priznanje da je -- da su odluke kolektivno donošene.
3 Ali, nemojmo se sad -- ali usredsredimo se sada na vreme kada
4 je ovo rečeno. Veseli govori o tome da se bavio rukovodstvom,
5 logistikom i obaveštajnim radom, čak još 1992. Čak i pre nego
6 što su održani sastanci 1993. O osnivanju OVK o kojima je već
7 bilo reči, Veseli se bavio rukovođenjem i obaveštajnim radom.

8 Veselijeva odbrana iznosi u stavovima 16 i 116 i 117 svog
9 podneska, da Kadri Veseli nikada nije bio u LPK, ali to ne
10 odgovara dokazima. Pored onih koji potvrđuju da je Veseli bio
11 član LPK, kao što je rekao svedok 4748 na strani transkripta
12 3512, Xhavit Haliti na strani 32 dokaza P1857_ET i Rexhep
13 Selimi na strani 3 dokaza P761.7_ET kažu kao što vidite, da
14 dokument koji je o istoriji LPK sačinio Emrush Xhemajli koji
15 je bio bivši generalni sekretar LPK i koji je vrlo dobro pozna
16 -- znao kako su stvari funkcionisale, Xhemajli kaže da Kadri
17 Veseli, Thaçi, Fatmir Limaj, Shukri Buja i drugi bili na
18 spisku lica koja su sredinom 1998, bila prepoznata kao iskusni
19 aktivisti LPK u dijaspori:

20 "Pa koji su metodi LPK kada je reč o obaveštajnom radu
21 kojim se Veseli bavio od 1992?"

22 Po rečima svedoka 4748, na strani transkripta 4177
23 citiram:

24 "Operativni metod narodnog pokreta sa Kosova u to vreme,
25 onih koji su preuzeli OVK, njihov metod je bio da pre nego što

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 16

1 nekoga uklone sa scene, oni bi ga klevetali da je
2 kolaboracionista itd. itd." Kraj citata.

3 Svedok je takođe rekao da oni koji nisu poštovali odluke
4 narodnog pokreta Kosova su trpeli posledice i da je tako bilo.

5 U dokazu P2863_ET, Emrush Xhemajli je objasnio da je LPK
6 takođe sačinila delo od četiri toma o svojoj strategiji i
7 taktikama, poštovali odluke Narodnog pokreta Kosova [kao što
8 je prevedeno] su trpeli posledice i da je tako bilo:

9 "U dokazu P1863-ET, Emr Xhemajli je objasnio da je LPK
10 takođe se činila delo od četiri toma o svojoj strategiji i
11 taktikarama. Na naslovnim stranama ova četiri toma poznata
12 kao Liridon Kosova, ta [kao što je prevedeno] četiri naslovne
13 strane su u spisu [kao što je prevedeno] dokaza i u prvom tomu
14 se govori o tome šta je obaveštajni sektor LPK trebalo da
15 radi.

16 "U odgovarajućem trenutku, treba jasno staviti do znanja
17 celokupnom stanovništvu da niko ne može da misli da će
18 kriminalci biti pošteđeni ili da neće biti otkriveni."

19 Istrage se takođe vode o onima, za koje se sumnja da
20 sarađuju sa reakcijom kako bi se otkrili prikrivene izdajice i
21 špijuni.

22 Tajni odredi mogu vršiti razne aktivnosti poput ubijana
23 špijuna i izdajnika."

24 *Liridon Kosova* je tek još jedan primer istih metoda koje
25 vidite u saopštenjima, materijalu u obave -- dužnostima

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 17

1 obaveštajnog sektora poput P74 i i P890 i što ste mogli čuti
2 od svedoka 4748, zatim 4747 i šta je Sokol Bashota rekao pred
3 MKSJ-om.

4 Veselijeva odbrana se usredsređuje na odstupanja koja
5 postoje u pogledu datuma objave *Liridon Kosova* 1993, ali to ne
6 menja izjave Emrusha xhamajlija u pogledu postojanja tog
7 dokumenta i činjenice da njegov ekspozé o dužnostima
8 obaveštajnog sektora imamo u drugim dokazima i izjavama.

9 Argument u fu -- fusnoti 215 Veselijevog podneska gde se kaže
10 da Emrush Xhemajli poriče autentičnost *Liridon Kosova* je
11 neprimeren argument i pogrešan, zato što se isključivo temelji
12 na neprihvaćenim dokazima. Citirane stranice koje -- na koje
13 se poziva odbrana, nisu u spisu i na njih se ne može pozivati.

14 Sada ćemo pogledati nadležnosti Kadrija Veselija nad
15 članovima UZP-a u glavnom štabu. Sabit Geci i njegova veza sa
16 Veselijem je nešto o čemu su govorili prethodni govornici.
17 Sada ćemo se vratiti na jedan raniji primer gde se može videti
18 uloga Veselija u postavljenjima.

19 P67 govori o tome kako je Xheme Gashi i Mahir Hasani, da
20 su oni postavljeni na dužnost od strane glavnog štaba kao
21 komandant i zamenik komandanta u Drenovcu proleće 1998.
22 Odbrana Veselija opisuje ovaj izveštaj kao "potpuno nepouzdan
23 u stavu 554 svog podneska. Bez obzira što su takođe rekli
24 citiram:

25 "Očigledno izveštaj iz štaba iz Drenovca." Kraj citata,

1 Na stranici transkripta 4054. Bilo kako bilo, ovaj
2 dokazni predmet je potkrepljen ovim ovlašćenjem koje smešta
3 Mahira Hasanija u Drenovac, a dokument je pronađen u stanu
4 Jakupa Krasniqija.

5 W04753 je potvrdio da su Xheme Gashi i Mahir Hasani bili
6 glavni u Drenovcu.

7 A, W04748 je Bislim Zyrap i koji je potvrdio da je on
8 osoba po imenu Bis ovde, jasno rekli da je glavni štab ovu
9 dvojicu autsajdera u stvari postavio na čelo drenovačke
10 jedinice. Dakle, to nije bio bilo ko iz glavnog štaba, jer
11 ovde vidimo u P607 razgovor iz novembra 1999 sa Bislimom
12 Zyrapijem u vezi ovih postavljenja.

13 "Kao što sam rekao, Mahir Hasani je bio sa mnom i
14 pažljivo je slušao moje predloge. Kada je dobio zadatke kada
15 je dobio zadatke koje je treba da izvrši kasnije, jer sam ja
16 počeo da postavljam ljude, oficire u raz -- na različite zone
17 na Kosovu. Posle ovoga sam predložio Hashimu Lulija i Sokola -
18 - Luliju i Sokolu da ma -- Mahir Hasani treba da ostane kao
19 oficir u toj zoni."

20 Kadri Veseli, Hashim Thaçi, su lično učestvovali u
21 postavljenjima ovih komandanata. Postavljenja u drenovačku
22 jedinicu čije su aktivisti [sic] bile toliko ozloglašene, da
23 je bivši advokat u timu Veselija je o tome govorio kao
24 operacija mučnenja. To je stranica transkripta 11602 do 603. U
25 -- ovde Veseli nije bio izvan zemlje i ovde nije nepovezan sa

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Poluzatvorena sednica)

Strana 19

1 ovim događajima. On je deo odluke kojom su postavljeni ljudi
2 koji su nadzirali operaciju mučenja jednu, kao što je g. Tiger
3 u dokumentima koje je ranije pokazao istakao, pokazuje da
4 lokalni štab Vrljina sarađuje sa vojnom policijom iz Drenovca.

5 Lokalni štab obaveštajnih -- za obaveštajne poslove. Ono
6 što se desilo nakon ovim postavljenja se može [sic] naći o --
7 u onim delovima našeg podneska gde se govori o mestima
8 krivičnih dela u Drenovcu i Mališevu.

9 Sada hoću da govorimo o dva -- dve -- dve žrtve iz
10 Drenovca o kojima je ranije bilo govora, da bi mogao
11 konkretnije o tome da govorim, tražim da pređemo na
12 poluzatvorenu sednicu na nekih pet do deset minuta.

13 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Vidim da nema
14 prigovora. Molim da se pređe na poluzatvorenu sednicu.

15 [Poluzatvorena sednica]

16 [Tekst sa poluzatvorene sednice izbrisan]

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Poluzatvorena sednica)

Strana 20

1 [Tekst sa poluzatvorene sednice izbrisan]

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Poluzatvorena sednica)

Strana 21

1 [Tekst sa poluzatvorene sednice izbrisan]

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Poluzatvorena sednica)

Strana 22

1 [Tekst sa poluzatvorene sednice izbrisan]

2

3

4

5

6 [Javna sednica]

7 SUDSKI SLUŽBENIK: [Prevod] Časni sude, sada smo ponovo na
8 javnoj sednici.

9 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Zahvaljujem.

10 G. HALLING: [Prevod] Takođe se može videti direktno
11 učešće Kadrija Veselija u krivičnim delima, kada je u pitanju
12 zatvorenik Milan Mitrović, stavovi 515 i 998 našeg podneska,
13 govore o tome kako je Veseli lično premestio ovu zlostavljanu
14 osobu u kle -- u Klečku. Izveštaj KVM-a P04052 prenosi da su
15 osobe iz OVK potvrdile KVM-u ukratko nakon njegovog
16 zarobljavanja da su -- da drže Mitrovića i rekli su im da
17 čekaju uputstva od više komande u vezi šta -- toga šta će s
18 tim uraditi. U ovom izveštaju se govori kako je Mitrović bio
19 zatočen u Klečkoj, sa zabeleškom "glavni štab Luli".

20 Pored toga, Veseli je dao prethodnu izjavu na osnovu koje
21 se nalazio na području Klečke, u vreme kada su Mitrovića
22 najverovatniji prebacili, to je P00787, stavovi 4, 7 i 13.
23 Svedok je govorio o tome da su ga držali u Klečkoj zajedno sa
24 Mitrovićem i na stranicama 45 P01134, da su oni njegovi
25 drugovi iz ćelije bili teško premlaćeni. Odbrana je takođe

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 23

1 imala priliku da ispita ovog svedoka i Naser Krasniqi ja -- o
2 Milanu Mitroviću, ali ovo je sve pre nego što smo došli do
3 svedočenja W04839, 04747, 03875, kada se govori o širem
4 obrascu pritvora u Klečkoj. Dakle, odbrana Veselija je
5 jednostavno -- jednostavno nije u pravu kada tvrdi u stavu 6
6 od svog podneska da W04839, je jedin -- predstavlja jedine i
7 odlučne dokaze protiv Veselija u vezi ovog incidenta. I Kadri
8 Veseli ima još više informacija o krivičnim delima koja su se
9 izvršila. Više od onih u kojima je i sam učestvovao. U julu
10 1998, kao što je govorio g. Tiger, W02144 se sastao sa
11 Kadrijem Veselijem i Hashimom Thačijem. Svedok je upozorio na
12 navodne otmice od strane OVK kao i pritvore na osnovu
13 kontakata Međunarodnog komitet Crvenog krsta u Mališevu, a
14 Thači je skrenuo sa te teme i rekao da je OVK bila redovna
15 vojska, koja je poštovala Ženevske konvencije. Ovo je tačno
16 ono što je svedok rekao. Ne sećam se konkretno šta sam rekao
17 Thačijem [kao što je prevedeno], ali, možda ne bih pokrenuo
18 konkretne navode o konkretnim krivičnim delima, jer o tome
19 nisam imao dokaze i nisam imao poverenja o propagandu sa bilo
20 koje strane. Međutim, ja verovatno jesam u opštim crtama
21 govorio o ovim navodima o kojima se takođe i pisalo, u vezi
22 pritvaranja i otmica u kontekstu pristupa mMeđunarodnog
23 komiteta Crvenog krsta. Dakle, Veseli je u ovom razgovoru --
24 odbrana Veseli osporava konkrtnost ovih informacija iz stava
25 641 njihovog podneska, ali svedok pokreće pitanje pritvaranja

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 24

1 i otmica od strane OVK o kojima se i izveštavalo i hteo je da
2 Međunarodnog Crvenog krsta ima pristup tim zatočenim ljudima.
3 Kao što je žalbeno veće MKSJ reklo u stavu 28 žalbenog --
4 presuda Haxhi Hasanović i Kubura, informacije koje su
5 obaveštavale optužene, moraju biti dovoljno alarmantne da bi
6 pružile povod za dalje istrage, a ne moraju da sadrže detaljne
7 opise protiv pravnih dela koja su počinjela [kao što je
8 prevedeno]. Propust Kadrija Veselija da spreči i kazni
9 krivična dela u njegovom svojstvu obaveštajca u glavnom štabu,
10 predstavlja i doprinos UZP-u, kao i propust da vrši svoje
11 dužnosti kao odgovorno nadređeno lice. Veseli je to što je bio
12 odsutan iz -- sa Kosova, to ne menja ništa. On je još uvek
13 mogao da vrši svoje dužnosti na Kosovu kad god je hteo. U
14 P1449, pal restal piše o večeri u Briselu sa Tačijem,
15 Gjarpriem i Veselijem lulliu [kao što je prevedeno] u januaru
16 1999. I on se seća da su govorili o poseti ministra inostranih
17 poslova Norveške Knuta Volembeka Kosovu. Restal kaže:

18 "Vas dvojica znate da je Norveška predsedavajuća opsa
19 [sic] -- ove [sic] -- ove godine. I ministar inostranih
20 poslova folebek je danas u Albaniji, a za tri dana ide na
21 Kosovo. Zaustavio sam se nekoliko sekuni, kako bih naglasio da
22 ću reći nešto važno. Zar ne bi bilo dobro da se on tamo
23 sastane i sa OVK. Oni su se pogledali i razmenili nekoliko
24 reči i na albanskom. Onda je Gjarpri uspeo, ustao, uzeo svoj
25 mobilni telefon i okrenuo leđa da bi nekoga pozvao. Može da

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 25

1 ide u Likovac. Mi ćemo se -- omogućiti da se on sretne -- sa
2 nekoga iz rukovodstva, rekao je i ponovo je seo za sto. Mi
3 znamo da je ovo tačno, zato što znamo da je došlo do sastanka
4 sa volebekom u Likovcu. Refstan spominje da je 8 -- da je
5 incident sa 8 vojnika vojske Jugoslavije postalo međunarodno
6 pitanje, kada Volebak stigne tamo, sastanak koji ima sa OVK je
7 zabeležen na početku dokaznog predmeta P00182 u beležnici koja
8 je pronađena u stanu Rexhepa Selimija, a time ćemo se baviti
9 kasnije. U beleškama se vidi da je došlo do razgovora sa
10 volembekom od tih osam vojnika vojske Jugoslavije. Veseli i
11 Thači su iz inostranstva, mogu da komuniciraju kad god je to
12 bilo potrebno. Mogli su to da urade odmah iz nekog restorana.
13 Dakle, oni i dalje da dok su u inostranstvu imaju kontrolu,
14 kao i mogućnost da spreče i kazne, ali oni to ne rade.

15 Rexhep Selimi. Već ste čuli. A, da li možda želite da
16 sada napravimo pauzu.

17 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Sada ćemo poći na
18 pauzu od pola sata. Nastavićemo sa radom. Čekajte, samo malo.
19 Mislim da sam pogrešio.

20 G. HALLING: [Prevod] Sada je 10:00 časova.

21 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] A, nastavićemo sa
22 radom do 10:30h. Izvinjavam se, moja greška.

23 G. HALLING: [Prevod] Nema problema.

24 Već ste juče čuli o tome kako je Rexhep Selimi radio
25 širom Kosova, vršeći nadzor i sprovodeći odluke između

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 26

1 ostalog, koje su proisticale iz politike o protivnicima. Ali,
2 da počnemo za sada, naše izlaganje sa izjavama Rexhepa
3 Selimija i njegovim intervjuima u sestrima [sic] -- sredstvima
4 javnog informisanja. Teško ćete naići na završni podnesak u
5 kojem se tako ležerno govori o tome šta je sve branjenih
6 izjavljivao, kao što je to slučaj u podnesku Selimijeve
7 odbrane. Rexhep Selimi je predstavio romantizovanu verziju
8 OVK, u stavu 57 završnog podneska odbrane. Oni govore o tome
9 da je on preterivao kada je komentarisao situaciju u javnosti,
10 to tvrde u stavu 327, objašnjavaju intervju koji je dao
11 glasilu *Zeri* u oktobru 1999, kao da je -- kao da su to iskazi
12 iz druge ruke, koji nisu potkrepljeni. Selimijeva odbrana
13 priznaje da stvari koje Rexhep Selimi kaže OVK ilustruju tu da
14 je on bio sposoban da doprinese krivičnim delima iz optužnice.
15 Mi se slažemo da izjave koje je Rexhep Selimi dao tužilaštvu i
16 koje je iznosio u sredstvima javnog informisanja treba oceniti
17 obazrivo, ali to nije razlog, da se te izjave odbace bez
18 razmatranja. Naprotiv, neophodno je briz -- brižljivo
19 razmotriti šta je on sve izjavio i takođe sve potkrepljujuće
20 dokaze koje postoje s tim u vezi. Da počnemo od jednog
21 konkretnog primera. Saopštenje za štampu broj 36 iz septembra
22 1997, o kojem se govori o koordinisanom napadu na policijske
23 stanice. Selimijeva odbrana opisuje to saopštenje za štampu
24 kao klasični primer propagande u stavu 304 podneska, ali zbog
25 čega? Rexhep Selimi je sasvim jasno naveo da je on planirao

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 27

1 taj napad kao što se vidi u intervjuu koji je dao *Zeriju*. Mi
2 smo rešili da koordinišemo naše napade, kao što je to bio
3 slučaj sa 14 napada izvršenih 11. septembra 1997. Ja sam bio
4 zadužen za koordinaciju tih napada. Ja sam bio zadužen za ovu
5 operaciju na nivou Kosova, zajedno sa drugim drugovima, ali
6 sam odigrao rukovodeću ulogu u koorinisanju ovih napada.
7 Sylejman Selimi je potvrdio, da je on učestvovao u tom istom
8 napadu od strane zapisnika 249297, 2428. Međutim, Selimijeva
9 odbrana nije ispitivala svedoka sa ovim u vezi. Jedino što je
10 ovde preterano, jeste upravo tvrdnja, da je reč o pretorivanju
11 [sic]. Rexhep Selimi je bio zadužen za koordinaciju najvećeg
12 napada OVK do tog vremenemskog trenutka i to je i zabeleženo u
13 saopštenju za štampu broj 36, zatim je on uzeo reč na prvom
14 ranom obraćanju OVK nešto kasnije, 1997. godine. To su naznake
15 koje imamo iz vremenskog perioda koji prethodi optužnici, a
16 koji ukazuju na značaj Selimijeve uloge. Selimi je obavljao
17 različite funkcije tokom inkriminisanog perioda, radi
18 ostvarenja zajedničkog zločinačkog cilja, čijem je ostvarenju
19 i doprineo. To se vidi u načinu na koji je govorio, kao što se
20 vidi u načinu na koji je govorio, kao što se vidi iz njegovih
21 postupaka, na primer, kada je pretukao zatvorenika plastičnom
22 cevi i učestvovao u izvršenju drugih krivičnih dela iz
23 optužnice. Nešto ranije smo pomenuli šta je *Thači* rekao u vezi
24 sa LDK i FARK-om u štabu regionalnog -- u izveštaju
25 regionalnog štaba Lirija. Selimi je takođe vrlo jasno izneo

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 28

1 kako -- kakav je njegov stav u vezi sa ovom grupom ljudi,
2 izjavivši slededeće:

3 "Glavni štab nikada nije priznavao i nikada neće priznati
4 tu instituci -- institucionalističku liniju, skupštinu i
5 predsednika."

6 Na stranicama zapisnika T17261 do 17262 i T17289, jedan
7 svedok tužilaštva prepričava kako mu je Selimi rekao:

8 "Ubiću vlastitim rukama sve one koji su iz Rugovu."

9 Kada je Ekrem Rexha, komandant Drini preneo
10 predstavnicima međunarodne zajednice Imer xhaf -- xhafiqi
11 odvedena, jedan komandant je postavio pitanje upravo Selimiju
12 u vezi sa tim čovekom. Selimi je reagovao tako što je rekakao:
13 "On nije ovde. Mi sa tim slučajem nemamo nikakve veze." I
14 zatim je dodao "moraće to da rešava sa mnom, ja ću lično ubiti
15 Ekrema Rexhu Drinija." Taj dijalog može se pročitati na
16 stranici zapisnika T8768 i na stranici 18 dokaznog predmeta
17 P492.3-ET. To su pretnje kakve ćete doživeti, ako stanete na
18 put Rexhepu Selimiju ili iskažete protivljenje onome što se
19 događa. Da je Selimi bio kadar da vrši efektivnu kontrolu nad
20 ljudima kao što je Drini, vidi se iz toga što je neposredno
21 učestvovao u smeni Drinija, sa položaja komandanta zone
22 Paštrik početkom 1999. godine. Kao što objašnjavamo u
23 stavovima 405 i 407 našeg podneska, ova odluka nije donesena
24 tek tako, već u kontekstu nečega što je smatrano kao sve veća
25 pretnja stranke LDK i FARK-a, odn. pristalica ovih grupacija.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 29

1 Bislím Zerapi [kao što je prevedeno], svedoci W04769, 04737 i
2 drugi, pominju da je Rexhep Selimi učestvovao u donošenju te
3 odluke. Argumenti Seljivijeme [sic] odbrane s tim u vezi
4 iznesene su u stavovima 446 i 451 podneska. Oni se tu
5 usredsređuju na sitna pitanja i motivacije, no ta
6 argumentacije ni na koji način ne menja činjenicu da je Selimi
7 bio upleten u ove događaje. Na primer: Selimijeva odbrana
8 pokušava da prenebregne iskaz Bislíma Zyrapija, objašnjavajući
9 da on nije znao kako je tačno išla procedura za kadrovsku
10 komisiju koja je odlučila o drinijevoj smeni, ali mi znamo da
11 je Rexhep Selimi bio član te komisije. To znamo iz dokaznog
12 predmeta P1109. I Zyrapi je vrlo jasno rekao da je dri --
13 Drini bio smenjen zbog toga što su sve vreme pristizali
14 zahtevi za njegovu smenu, a potom je -- se Zyrapi dodao, da je
15 zapravo Rexhep Selimi bio taj koji je konstantno tražio da se
16 Drini smeni. Selimi je dakle imao i kapacitet i informacije
17 potrebne, kako bi se bavio postupcima svojih potčinjenih. I on
18 jeste preduzimao korake da smeni neke pojedince kao što je to
19 komandant Drini, ali nije tražio da se smeni neko poput
20 Sylejmana Selimija, koga je on lično postavio i koji je
21 nastavio da vrši krivična dela sa svojim ljudstvom u Likovcu.
22 Rexhep Selimi ništa nije preduzeo da spreči svog rođaka
23 Sylejmana da produži na isti način i sa sličnim postupcima, a
24 imao je dovoljno informacija o zlostavljanju zatvorenika u
25 Likovcu, da bi i te kako znao da ima razloga da interveniše.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 30

1 No, Drini jeste smenjen, a Sylejman je postao
2 glavnokomandujući. Dakle, potpuno polaganje odgovornosti,
3 pozivanje na odgovornost su funkcionisali naopako i to ne
4 slučajno već namerno. Pogledate tzv. slučaj krojmij iz početka
5 maja 1999. godine. Taj slučaj se odnosi na četiri vojna
6 policajca OVK kojima je nadređeni bio Haxhi Shala, a koji su
7 učestvovali u zatvaranjima i zlostavljanju zatvorenika. Haxhi
8 Shala je bio upleten i u neka druga krivična dela iz optužnice
9 kao što se vidi iz stavova 800 i 801 našeg podneska. Selimi se
10 pojavio u klje [sic] -- Klečki, tražio dosije, a onda pustio
11 vojne policajce na slobodu. Svedok W04743, pripavnik [sic]
12 obaveštajne službe je o svemu tome izvestio Kadrija Veselija.
13 Dokazi o ovim događajima su nabrojani u stavu 252 našeg
14 podneska. Činjenica da je Rexhep Selimi bio u stanju da pusti
15 na slobodu vojne policajce OVK osumnjičene za zločine,
16 pokazuje i kakva su bila njegova ovlašćenja OVK, i činjenica
17 da on nije svoja ovlašćenja koristio na ispravan način. On
18 nije upotrebio svoje nadležnosti da pušti [sic] -- da pusti
19 pogrešno zatvorene žrtve na slobodu, niti da kasni [sic] --
20 kazni učinioce krivičnih dela i zbog toga je on doprineo
21 udruženom zločinačkom poduhvatu. Dakle, on nije bio samo
22 običan borac u ratu, a to se uostalom vidi i iz načina na koji
23 se njegovi potčinjeni žale na njega. Pogledajte beleške sa
24 sastanka kojim je Selimi pristupao, a kojima je odbrana
25 pokušava da opiše kao pokušaj prevrata koji su izvršili

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 31

1 komandanti zona. Ako pogledate beleške iz dokaznog predmeta
2 P182, vidite da se komandanti zona žale na to da Sokol Bashota
3 nije sposoban da obavlja svoj posao, da je Jakup Krasniqi neko
4 ko izaziva opšto poštovanje, ali nije prava osoba za položaj
5 na koji se nalazi, kako su zabrinuti zbog zamenika komandanta
6 i kako glavni štab prenebregava sve njihove zahteve u vezi sa
7 ovim pitanjima. Oni se žale kako njih niko ništa nije pitao.
8 A, ko je kriv što se njihovi zahtevi ignorišu i što se niko sa
9 njima ne konsultuje, to Sami Lushtaku iznosi vrlo jasno.

10 Rexhep Selimi, Hashim Thaçi i Kadri Veseli su odgovorni za ovu
11 situaciju u kojoj se trenutno nalazimo. U istom dokumentu
12 Sylejman Selimi je toliko uznemiren zbog tih pritužbi, da on
13 kaže, da ukoliko nešto nije urađeno, on neće o tome da
14 referiše glavnom štabu i onda Sylejman Selimi dodaje:

15 "Hashim Kadri i 'Desetka', doprineli su ratu od samog
16 početka. 'Desetka' se iznagala najvećim opasnostima tokom
17 rata. 'Desetka' je kao što znamo, Rexhep Selimi. Selimijeva
18 odbrana tvrdi u stavovima 441 i 445 svog podneska, da nisu
19 predloženi nikakvi dokazi koji bi pokazali ko su autori ovih
20 beležnica i da beležnica nije predložena ni jednom svedoku
21 tokom suđenja. Među brojnim svedocima kojima ova beležnica
22 jeste predložena tokom suđenja jesu stranici W04739, W04744,
23 W04752, W04401 i W04290. Kada je u pitanju svedok W02144, mi
24 smo se poslužili i ovim video snimkom na kojem se vidi kako
25 Rexhep Selimi hvata beleške tokom sastanka održanom u

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 32

1 trsteniku u martu 1999. I to upravo u ovoj svesci koju imamo u
2 dokazima. Relevantan iskaz svedoka se nalazi na stranicama
3 zapisnika T16094 do 16097. Vidimo da spirala na beležnici sa
4 video snimka sa podudara sa spiralom koje se vidi u dokaznom
5 predmetu P182, a takođe, i po sadržinama -- po sadržini
6 beležnice se može potvrditi da je to ista ta beležnica koja je
7 korišćena tokom ovog sastanka. Rexhep Selimi je bio posvećen
8 sprovođenju udruženog zločinačkog poduhva -- poduhva --
9 poduhvata, i to se vidi po tome kako se ponašao kao ministar
10 javnog reda. On je imao uvid u nelegalne aktivnosti policije.
11 Taj uvid mu je pružio general Mike Jackson u dokaznom predmetu
12 P2525, Jackson naglašava kada su u pitanju pravne nadležnosti
13 KFOR-a, da je on od Selimija tražio, da policijska uprava
14 obustavi svoje nelegalne aktivnosti. Selimijeva odbrana u
15 stavovima 471 i 472 podneska, tvrdi da taj dokazni predmet ne
16 predstavlja tačnu evidenciju, jer nikakve policijske snage
17 uopšte nisu bile ni obrazovane, a uostalom, kako tvrdi
18 odbrana, tom dokazu protivureče drugi dokazi, između ostalog
19 saopštenje za štampu ministarstva za javni red, u kome se
20 iznosi policijski mandat, u suprotnosti sa rezolucijom 1244
21 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija.

22 Imamo situaciju gde je Rexhep Selimi potpisivao
23 identifikacione dokumente pripadnika vojne policije. To je
24 zaplenjeno u njegovom domu. Između ostalog i ovaj koji sada
25 vidimo. To je identifikaciona kartica komandanta specijalne

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 33

1 jedinice pri glavnom štabu Aiwasa Berishe. Takođe su i druge
2 identifikacione kartice pronađene u Selimijevom domu slične
3 ovoj. Na primer, identifikaciona karista [sic] nekadašnjeg
4 zamenika vojna policija u Drenicu Selima Krasniqija. Lica koja
5 su raspolagala ovim identifikacionim karticama, imala su pravo
6 da nose vatreno oružje sa sobom, da identifikuju lica i da ih
7 privode u policiju. Selimi je u svom iskazu pred MKSJ-om i
8 razgovoru sa tužilaštvom, citiramo to u fusnoti 2210 našeg
9 podneska, potvrdio da su on i ministarstvo za javni red
10 izdavali te identifikacione kartice, a da ih je onda povukao u
11 avgustu 1999. Na zahtev KFOR-a. Međutim, istina je da je
12 ministarstvo nastavilo da izdaje takve kartice i to vidimo na
13 osnovu kartice koja je izdata u septembru 1999. godine Milaimu
14 Latifiju, nekadašnjem vojnom policajcu koji je bio povezan sa
15 zatvaranjem i zlostavljanjem protivnika.

16 I naravno, imamo i dokazni predmet P1539. To je izveštaj
17 takođe zaplenjen u domu Rexhepa Selimija izveštaj komandira
18 vojne policije u Karadoku [kao što je prevedeno] Fatmira
19 Mehmetija, u kojem se želi na to da je KFOR upao u zatočenički
20 objekat u Gnjilanu, o čemu je takođe svedočio i stiven Russel,
21 kada je tom prilikom otkrivena i jedna prostorija u kojoj su
22 zatvorenici mučeni. Rexhep Selimi ne može da umakne činjenici
23 da su ti materijali bili u njegovom posedu, niti može da
24 ponište reči koje je svojevremeno razgovarao, a svi ovi dokazi
25 pokazuju da je on u punoj meri i svojevremeno učestvovao u

1 zajedničkom udruženom zločinačnom poduhvatu.

2 I najzad, Jakup Krasniqi. Pre nego što pređemo na samog
3 Krasniqija, želi [kao što je prevedeno] bismo preliminarno da
4 se osvrnemo na argumentaciju o pomaganju i podražavanju o
5 šestom odeljku podneska Krasniqijeve odbrane. Argumentacija
6 koja se tu iznosi je materijalno pogrešna.

7 Krasniqijeva odbrana tvrdi u stavu 771, da tužilaštvo ne
8 može da se poziva na iste radnje činjenja i nečinjenja, koje
9 je navelo kao znatni doprinos UZP-u i da se na dakle te iste
10 radnje činjenja i nečinjenja, poziva na dokaz o pomaganju i
11 podržavanju. Pravni izvor s tim u vezi, nalazi se u stavu 91
12 drugostepene presude MKSJ-a u predmetu Kvočka. Međutim,
13 neophodno je razlikovati između alternativnih tačaka optužnice
14 i alternativnih osuđujućih presuda.

15 Kada su u pitanju svi vidovi odgovornosti za koje se
16 optuženi terete u ovom predmetu, bio da je u pitanju UZP prve
17 kategorije, UZP treće kategorije, pomaganje i podržavanje ili
18 pretposta -- odgovornost pretpostavljenost, mi smo optužene --
19 mi teretimo optuženo alternativno za sve te različite vidove
20 odgovornosti. Mi smo tražili da se izvedu zaključci o svim
21 ovim vidovima odgovornosti, ali samo jedan vid odgovornosti
22 može predstavljati osnov za osuđujuću presudu o datom nizu
23 činjenica. Greška iz Kvočke jeste što je izrečena osuđujuća
24 presuda za pomaganje i podržavanje udruženog zločinačkog
25 poduhvata, ta presuda je oborena na žalbi, na osnovu toga da

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 35

1 prvestepeno veće, ne može na taj način da kumulativno izriče
2 presude na osnovu različitih i alternativnih vidova
3 odgovornosi, ali to je kada govorimo o izricanju presude

4 U stavovima, odn. u stavovima 101 i 102 drugostepene
5 presude u predmetu Naletelić i Martinović pred MKSJ-om,
6 drugostepeno veće tog suda, je uzelo u obzir, razmotrilo
7 argument odbrane prema kojem optženima nanosi štetu kada se
8 oni optužuju na osnovu alternativnih vidova odgovornosti.
9 Međutim, sud je zauzeo stav, da je dozvoljeno iznositi
10 alternativne optužbe za iste postupke, u zavisnosti od
11 okolnosti predmeta, tako da mi apsolutno možemo da se pozivamo
12 i na udruženi zločinački poduhvat i na pomaganje i podržavanje
13 kao alternativne vidove odgovornosti.

14 Časni sude, sada ću preći na jedan novi odlomak. Možemo
15 sada da napravimo pauzu.

16 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Sada ćemo napraviti
17 pauzu, kako bi -- ne biste morali u neprirodnom trenutku da
18 prekinete svoje izglaganje. Nastavićemo sa radom u 10 do 11h
19 [10:50h].

20 --- Pauza u 10:20h

21 --- Nastavak sa radom u 10:55h

22 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] G. Halling, možete
23 da nastavite.

24 G. HALLING: [Prevod] Hvala, časni sude.

25 Kad je reč o dokazima koji se stavljaju na teret Jakupu

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 36

1 Krasniqiju, u spisu predmeta imamo puno njegovih huškaških
2 izjava. Odluka koje je doneo u različitim ulogama koje je imao
3 u glavnom štabu, jako puno dokumenata pronađenih u njegovom
4 dokum -- njegovom domu, potvrđuju da ono što je pisao u svojim
5 knjgama i što je rekao pred MKSJ-om, je ono što je zaista i
6 radio.

7 A, ono što je zaista radio je bilo mnogo više od toga da
8 je bio puki portparol, što govori o njegovom doprinosu UZP-u i
9 njegovoj efektivnoj kontroli.

10 Kao što je ranije pomenio g. Pace, Jakup Krasniqi u
11 svojoj knjizi priznaje da je napisao privremene propise vojske
12 i kaže se da vojna policija mora da bude bez milosti prema
13 svima onima koji se protive i sabotiraju oslobodilački rat.
14 Kao što navodimo u našem stavu --s 120 -- stavu 126 našeg
15 podneska, različite veze ovoga i drugih propisa, pronađene su
16 u kući Krasniqija, kao što bi se očekivao s obzirom da ih je
17 on pisao.

18 Krasniqi je učestvovao u formalnim imenovanjima i priznao
19 je u P189-ET.1, da je Ahmet Isufi postavljen za komandanta
20 zone Karadak na njegov predlog, a to je na strani U015-8876.
21 To je isti onaj Ahmet Isufi koji je mogao samo da zanemi kada
22 mu je američki KFOR pokazao prostoriju za mučenje u
23 Gnjanima.

24 Krasniqi je nadzirao rad pravnog sektora OVK, objavio
25 imenovanje Sokola Dobrone, obavestio ga o zatvorima OVK u

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 37

1 Klečki, klavisariju i Ladrovcu i kasnije savetovao Dobrunu
2 kako treba da razgovara sa predstavnicima međunarodne
3 zajednice o pet starijih zarobljenih srpskih civila. Dokazi o
4 tome mogu se pronaći u stavovima 250, 553 i 567 našeg
5 podneska. Međutim, iako je bio nadređen Dobruni, Krasniqi
6 ništa nije uradio kako bi se postarao da vojni sud vodi
7 postupak za brojna krivična dela.

8 Krasniqijeva odbrana pokušava da objasni i kaže, da su
9 odluke i naređenja koja je Krasniqi doneo, bila tek puka
10 formalnost pretočavanje u formu ranijih odluka ili
11 kolektivnih odluka koje je objavljivao, ali ti argumenti ne
12 menjaju činjenicu da je on bio sastavni deo te grupe koja je
13 kolektivno donosila te odluka. On nije bio tek koji je
14 prenosio poruke.

15 U stavu 727 svog podneska, Krasniqijeva odbrana odbacuje
16 i kaže da su neki od Krasniqijevih potpisa bili tek pitanje
17 birokratije a ne ukazuju komandnu vlast. Taj isti tim odbrane
18 u stavu 120, poziva se na iskaz Jamesa Rubina da je glavni
19 štab bio tek šupa sa puno kauča. Dakle, glavni štab je bio
20 suviše primitivan da bilo šta radi, ali je imao tako složenu
21 birokratiju da je bilo potrebno da Krasniqi stavlja svoj
22 potpis kako bi sve funkcionisovalo [sic] -- funkcionisalo.

23 Krasniqijeva odbrana takođe nadugačko kaže, da je
24 tužilaštvo biralo određene Krasniqijeve izjave, a nije davalo
25 odgovarajući kontekst da bi se one razumele.

1 Nešto od toga je jednostavno odbijanje da se vidi
2 realnost stvari. Ne iznosi se argument o kontekstu koji bi
3 mogao da spase Jakupa Krasniqija kada kaže da "oni koje smo
4 oteli, su ili navedeni na spisku, ili se za njih kaže da treba
5 da budu pogubljeni. Nema dvosmislenosti u javnom upozorenja
6 kolaboracionistima da će biti ubijeni, ukoliko nastave da idu
7 pogrešnim putem."

8 U stavu 419 svog podneska, Krasniqijeva odbrana, odbija
9 da tu izjavu stavi u kontekst i prihvati kao priznanje ranijih
10 ubistava, ali pitanje na koje Krasniqi zapravo odgovara kada
11 govori o ubijanju kolaboracionista kada idu pogrešnim putem je
12 sledeće. OVK je često ocenjivana kao teroristički pokret, a
13 zašto onda ubija mirne Albance?

14 Tumačenje Krasniqijeve odbrane, opaski svog klijenta uoči
15 zatvaranje braće Savelić početkom 1999, je nešto o čemu se
16 govori u stavovima 384 do 388 njihovog podneska. I to je još
17 jedan očit -- očiglediniji primer kako se njegove reči ne
18 stavljaju u odgovarajući kontekst. Ako pogledate sve razgovore
19 koje je Jakup Krasniqi vodio ovim zatovren -- ovoj zatvorenoj
20 braći, Krasniqi kaže da nije trebalo da oni budu oteti i to
21 kaže tokom jednog dužeg dijaloga o tome kako da se objasne
22 pred predstavnicima međunarodne zajednice.

23 Nećemo emitovati ovaj slajd, ali možemo da citiramo
24 delove onoga što je rečeno i to sada na javnoj sednici.

25 Krasniqi razgovara sa Sokolem Bashotom. Bashota pita:

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 39

1 "Šta treba da radimo, šta treba da im kažem? Oni su bili
2 civili iil šta da im kažem?"

3 "J - Veruj mi, ja ne znam šta treba da im kažeš. Bashota
4 zatim govori o tome da je Drini obavestio predstavnike
5 međunarodne zajednice o drvosečama i kaže Drini nas je zajebao
6 kada je pustio jednog od njih."

7 I tek kao odgovor na to, Krasniqi kaže:

8 "Nije uopšte ni trebalo da ih otimaju, ali videćemo šta
9 možemo da uradimo."

10 To nije žaljenja zbog krivičnih dela, to je razgovor o
11 tome, kako da se umanju šteta nakon što su uhvaćeni na delu.

12 Potrebno je imati u vidu kontekst -- kontekst kada vidimo
13 kako Krasniqi brani ubijanje Ramiza Hoxhe i Selmana Biniqija
14 pred MKSJ-om? Ovaj i naredni slajdovi mogu da se emituju za
15 javnost.

16 Evo šta on kaže u vezi sa njihovim pogubljenjem:

17 "Mislim da je reč 'pogubljenje' ovde upotrebljena u
18 drugom smislu. Oni su ubijeni na osnovu informacija koje sam
19 imao, ali njima -- oni su davali informacije srpskim snagama u
20 Mališevu."

21 "Ta dva čoveka su povezana sa zatvaranjem Cena Deskua i
22 Jakupa Kastratija, o čemu je već bilo reči kada smo govorili o
23 P303, a ono što sada vidimo na ekranu, tiče se toga šta je
24 Krasniqi rekao MKSJ-u o kolaboracionistima u P794, kada on
25 kaže citiram: "Ti ljudi, kolaboracionisti kojih je bilo puno,

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 40

1 oni su malo kažnjeni za ono što su bili. Oni su bili u službi
2 nasilnog srpskog režima. Ti ljudi ne zaslužuju bolju sudbinu,
3 zato što su služili režimu koji je počinio najviše zločini u
4 Evropi nakon Drugog svetskog rata." Kraj citata.

5 Nema dokaza u spisu predmeta da su Hoxha i binici zaista
6 učestvovali u takvim aktivnostima. Svedok 3165 i svedok 4278
7 su jasno rekli da oni to nisu radili, ali su ipak ubijeni i
8 nalog za njihovo pogubljenje je pronađen uz njihove leševe, o
9 čemu je ranije govorio i g. Tieger.

10 Krasniqijeva odbrana u stavu 53 svog podneska kaže da
11 svedočenje Jakupa Krasniqija pred MKSJ-om mora -- da se tom
12 svedočenju mora dati manji značaj, zato što je on bio prinuđen
13 da ga da. Oni zaboravljaju da kažu da su taj argument već
14 izneli kada su njegove izjave pred -- date MKSJ-u prvi put
15 ponuđene na usvajanje. U odluci F1917, ovaj panel je odbio te
16 argumente, zatim je uložena interlokutorna žalba, u kojoj su
17 pronađene beznačajne greške, a onda je zaključeno da nije
18 prekršeno pravo da optuženi ne može sam sebe da inkriminiše i
19 podržana je odluka o prihvatanju tih izjava.

20 Krasniqijeva odbrana pokušava da kaže da prihvatanje
21 izjava njihovog klijenta se ne može dopustiti zato što -- zbog
22 poštovanja prava na pravično suđenje, ali ta njihov -- taj
23 njihov argument ne stoji.

24 Krasniqijeve tvrdnje o njegovoj vlasti koje je dao MKSJ-u
25 i u P189, odgovaraju ukupnim dokazima. Krasniqi je rukom uneo

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 41

1 u nacrt izjave OVK koja je pronađena u njegovoj kući? To je
2 P1447-ET, gde on kaže "moramo fanatično poštovati
3 hijerarhiju". U 53765, to su beleške sa sastanka pronađene u
4 domu Selimija, gde se kaže da je Krasniqi izjavio "ništa ne
5 može da se potpiše bez pristanka glavnog štaba."

6 To nisu tek puke izjave. Pogledajte kako on preuzima
7 kontrolu, kada je reč o pregovorima o osam vojnika Vojske
8 Jugoslavije. Vidite kako je on učestvovao u hapšenju Blerima
9 Kuqija.

10 Krasniqijeva odbrana pokušava da ospori nivo vlasti koju
11 je njihov klijent imao. Ali, to ne stoji, kada se sagledaju
12 svi dokazi. Krasniqijeva odbrana tvrdi u stavu 719 svog
13 podneska, na primer, da činjenica "da je g. Krasniqi bio
14 prisutan 28. novembra 1998, kada je bio državni praznik Dan
15 zastave, ne ukazuje na njegovu vlast."

16 Pogledajmo taj video snimak sada.

17 [Video-snimak]

18 "G. KRASNIQI: [Prevod] Dragi vojnici, oficiri, želim vam
19 srećan Dan zastave. Dugo živela zastava."

20 G. HALLING: [Prevod] Pogledajmo sada jasno pozivanje
21 Jakupa Krasniqija na specijalni rat, tokom tog istog događaja.

22 [Video-snimak]

23 "G. KRASNIQI: [Prevod] Oslobodilačka vojska Kosova borila
24 se jako na frontovima, gde je bilo teško boriti se. Borila se
25 protiv celokupne vojne propagandne mašinerije. Bila je suočena

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 42

1 sa neverovatnim vojnim ofanzivama na Kosovu koje su neviđene
2 od Drugog svetskog rata i nosila se sa koordinisanim i
3 specijalnim ratom i spolja i iznutra, ali njeno napredovanje
4 se nije moglo zaustaviti. I prijatelji i neprijatelji su bili
5 iznenađeni da je OVK preživela i da je bila vojno spremna i
6 istrajna. Neprijatelji su želeli da se reše OVK. Da je
7 eliminišu iz političkog života. A, onda da nametnu Kosovu
8 beznačajan, prezira vredan pacifistički gandijevski izbor."

9 G. HALLING: [Prevod] Hijerarhija u OVK nije savršena, ali
10 pokazatelji o efektivnoj kontroli su tu očigledni.

11 Časni sude, UZP za koji se tereti u ovom predmetu, tiče
12 se mešavine javnih objava, pogubljenja koja su vršili
13 pripadnici obaveštajnog sektora i vojne policije i sprovođenja
14 politike. Svi optuženi preuzeli su nadležnosti u jednoj ili
15 više od ovih oblasti, u glavnom štabu i privremenoj vladi
16 Kosova, kako bi ostvarili zajednički cilj. Odluke o ostvarenju
17 zajedničkog cilja koje potpadaju pod te nadležnosti, se
18 pripisuju svakom od njih. Oni priznaju da su neke odluke
19 potpisali, neke preduzeli, doneli, ali svaki optuženi ih je
20 ratifikovao sve, time što je stalno učestvovao u onome što je
21 rađeno u njihovo ime. U saopštenjima se poziva na ubistvo
22 kolaboracionista. Imamo propise koji ukazuju da treba bez
23 milosti da se postupa sa kolaboracionistima, izdajicama.
24 Donetu [sic] su, donete su odluke da se pobiju srpski civili
25 itd., itd.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 43

1 To u potpunosti odgovara individualnoj krivičnoj
2 odgovornosti i da ti pojedinci treba da odgovaraju za njihovu
3 ulogu u kolektivnim strukturama koje su oni zloupotrebili kako
4 bi izvršili krivična dela. Optuženi su stvorili strukturu,
5 kolektivnu strukturu donošenja odluka, zatim su davali izjave,
6 postavljali ljude, učestvovali u krivičnim delima i nastavili
7 da sprovode, da ostvaruju svoj cilj krivičnim putem, tako što
8 su preuzeli kontrolu nad Kosovom. Ovo nije pripisivanje
9 krivice zbog povezanosti. Ovo je kri -- krivica zbog ciljanog
10 ili namernog povezivanja. Njihove radnje i postupci pokazuju
11 da je svako od njih dao značajan doprinos u udruženom
12 zločinačkom poduhu [sic], poduhvatu za koji se terete.

13 Hvala časni sude. Sada ću dati reč Specijalizovanom
14 tužiocu West za završne reči.

15 PRESEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Dajem reč gospođi
16 tužiteljki.

17 GĐA WEST: [Prevod] Dobar dan, časni sude. Dobar dan
18 sekretarici suda i svima u i oko sudnice.

19 5.000 dokaznih predmeta je prihvaćeno i 28.000 stranica
20 transkripata i taj spis u ovom predmetu je veliki. Obuhvata
21 živo svedočenje više od 130 svedoka, koji su svedočili tokom
22 227 sudskih radnih dana. Sud će takođe razmatrati pismene
23 izjave dodatnih 130 svedoka.

24 Privilegija moje kancelarije je bila da sretnem jako puno
25 ljudi koji su proživeli i svedočili događajima koji se opisuju

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 44

1 u spisu. Ljudi, uključujući optužene koji su se borili za
2 svoju zemlju, iako su izgledi bili jako -- teški. Ljudi koji
3 su doprinosili na druge načine, koji su bili lokalni
4 funkcioneri ili delili humanitarnu pomoć. Ljudi koji su
5 nastojali da podržavaju i zaštite svoje familije u ratno-na
6 vremena. I ljudi koji su morali da žive više od 20 godina sa
7 posledicama krivičnih dela koja su im naneta, uključujući i
8 žrtve zločina koji se terete u optužnici.

9 Moja kancelarija je radila da svima njima omogući da
10 postignu pravdu i da pojedinci koji su odgovorni za to,
11 odgovaraju.

12 Ovi napori i ovo krivično gonjenje bavi se nepovredivim
13 principom pravde, vladavinom pravde, vladavinom prava i
14 poštovanje vladavine prava je najdragoceniji princip pravde i
15 to se dešava u najgora vremena, ratna vremena. Sada je prošlo
16 mnogo godina i možda je delovalo kao da pravda nikada neće
17 stići za one koji su izgubili svoje voljene. Međutim,
18 vladavina prava ipak je tu da obezbedi da niko ne bude iznad
19 zakona. To znači da čak i oni koji su najmoćniji, odgovaraju
20 za svoja dela. Mi tražimo na osnovu izvedenih dokaza, kojima
21 se van razumne sumnje utvrđuje njihova odgovornost, da
22 optuženi odgovaraju i da im se izrekne odgovarajuća presuda.

23 Časni sude, mi se zahvaljujemo na mogućnosti i na prilici
24 da vam se danas obratimo. Ovim se završava završna reč
25 tužilaštva.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 45

1 [Konsultacije sudskog panela]

2 PREDSEDVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] G. Laws, možete li
3 sada početi ili želite da napravimo pauzu, pre nego što
4 počnete?

5 G. LAWS: [Prevod] Pa, ako ja mogu da biram, onda bih vrlo
6 rado počeo sada.

7 PREDSEDVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Da, imate pravo
8 naravno da odlučite kada želite da počnete.

9 G. LAWS: [Prevod] U redu. Ja ću početi sada.

10 PREDSEDVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Izvolite.

11 G. LAWS: [Prevod] Na Kosovu, u Srbiji i u, među
12 dijasporom širom sveta, ljudi se danas bude sa bolovima, sa
13 tugom i razmišljaju o gubicima, bez ljudi koje su voleli. To
14 su žrtve krivičnih dela, koja su izvršili pripadnici OVK, 1998
15 i 1999. godine. 155 njih je uključeno da učestvuju u ovom
16 predmetu, u svojstvu žrtava: Albanci, Srbi, Romi. I ja želim
17 da se u mom obraćanju sudu, usredsredim na njih.

18 Nije nikakvo preterivanje reći da su ova krivična dela
19 ostavila duboke i ružne ožiljke širom zemaljske kugle.
20 Neminovno je bilo da će borba za nezavisnost OVK, dovesti do
21 toga da ljudi ginu. To je posledica sukoba i ništa što bih ja
22 mogao da kažem, predstavlja bilo kakav sud o prirodi te bitke,
23 niti ja ovde sudim o OVK kao celini. Mnoge žrtve su prodr --
24 [sic], podržavale OVK. Određeni broj njih su bili pripadnici
25 OVK. Dakle, ovo nije omalovažavanje te institucije. Ovde ću

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 46

1 govoriti o ponašanju nekih pripadnika OVK.

2 No, da li je bilo neminovno da se u ovoj borbi dogode
3 smrti i da dođe do surovog postupanja, o čemu je bilo mnogo
4 reči pred ovim panelom. Da li je bilo neminovno da
5 oslobodilački rat uključuje to da toliko mnogo ljudi izgubi
6 svoju slobodu ili da civili iz svih zajednica budu izloženi
7 mučenju, a neki i da izgube živote dok su bili u pritvoru OVK.

8 Vi ćete morati da odlučite zašto je tako nešto moralo da
9 se desi. Da li su ovi događaji potekli u umovima ljudi koji su
10 hteli moć ili da li je do toga došlo spontano i na način koji
11 je jednostavno bio izvan kontrole rukovodstva OVK. Naravno, to
12 je odluka od velike važnosti za žrtve. Mnogi od njih su i dan
13 danas u neznanju oko toga šta se njima tačno desilo.

14 Mi ćemo sada pogledati slajd. Molim da pogledamo drugi
15 slajd, iako su svi slajdovi koje ću prikazati javni.

16 Tri žrtve su postavile isto pitanje u ovoj sudnici, tokom
17 svog svedočenja: Zašto se ovo meni desilo? Možda mislite da je
18 to prirodno pitanje, koje bi žrtve postavile i to je pitanje
19 koje su sebi žrtve postavljale tokom godina koje su prošle.
20 Zašto više nemam oca, brata, supruga, sina? Zašto moram da
21 živim u stanju anksioznosti, da me plaše šumovi, da me muče
22 loši snovi i da me obuzima opšti osećaj da svet nije onakav
23 kakav bi trebalo da bude? Zašto moje ruke, noge, oči ili uši
24 više ne funkcionišu onako kako bi trebalo? Zašto ja ne mogu
25 otvoreno da govorim o onome što se meni desilo? Zašto sam

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 47

1 morao ili morala da se preselim u stranu zemlju i napustim sve
2 što sam imao i do čega mi je bilo stalo?

3 I zašto se tako nešto njima desilo? To je pitanje koje je
4 očigledno relevantno za svaku pojedinačnu žrtvu, a isto tako
5 je predstavlja suštinu samog ovog predmeta. Zašto je tokom
6 1998 i 1999. godine na Kosovu, bio slučaj da su ljude odvodili
7 iz kuća sa uperenim oružjem ili su ih zaustavljali na
8 kontrolnim punktovima, u kancelariji, dok su se bavili svojim
9 svakodnevnim poslovima ili zašto su ih neki oružani ljudi,
10 naoružani ljudi ubacivali u automobile, gde su ih vodili i
11 nakon što su ih odveli, zašto su ih tukli, mučili, zašto su ih
12 držali u prljavim i ponižavajućim uslovima. Zašto mnogi od
13 njih neće više videti svoje kuće, niti one koje su voleli?
14 Zašto su završili u neobeležanim i neevidentiranim grobnicama,
15 čime -- što je predstavljalo dodatne patnje za one koje su oni
16 ostavili iza sebe?

17 Može biti različitih odgovora na tako nešto. Neposredni
18 uslov, uzrok toga je bilo to što su neki vojnici unutar OVK
19 bili voljni da postupaju jako okrutno i da -- ne poštuju
20 živote i dobrobit drugih. To može biti samo zato što na nekom
21 nivou oni su smatrali da se radi o kal [sic] --
22 kolaboracionistima ili o činjenici da je neko pošto je bio
23 Srbin ili -- ili Rom, bilo dovoljno da se opravda i oprostiti
24 njihovo ponašanje.

25 Videli su sebe kako tuku neprijatelja naroda, obuzeti

1 patriotskom groznicom ili je možda bilo lakše po savest, da se
2 neko stavi u ulogu da muči seljaka, učitelja, nekoga ko
3 prodaje drva, studenta, iz pukog razloga što su uživali u
4 nasilju.

5 Oni koji su počinili ove teške zločine, izgleda da ne
6 razumeju ili da ih jednostavno nije briga o trajnom uticaju
7 koji su imali na svoje žrtve i na način na koji posledice
8 takvih krivičnih dela se šire i utiču na živote nevinih
9 srodnika. Ovaj kontekst daju žrtve i on je potreban. Zašto mi
10 uopšte izvodimo ovakve predmete na sud, ako to nije iz obzira
11 prema patnjama žrtava.

12 Ovo nisu studije slučajeva, niti je optužnica samo
13 suvoparni pravni opis krivičnih dela. Ovde se govori o
14 vremenima i mestima gde su ljudi bili izloženi teškim
15 patnjama, koji je promenio njih i njihove porodice zauvek.
16 Priznajući te patnje, sud onda može da kaže da je saslušao, da
17 patnje žrtava nisu prošle nezapaženo, čak i usred jednog
18 velikog predmeta kao što je ovaj. Na kraju, nadamo se da će i
19 žrtvama ovde biti data prilika da nešto kažu.

20 I ovo je dobar trenutak da pogledamo njihova iskustva i
21 neke dokaze.

22 Ja ću se bali [sic] -- baviti različim vrstama patnji u
23 četiri grupe. I onda ću izneti svoje zaključke. Dakle, patnje
24 pritvor, zlostavljanje, indirektne žrtve krivičnog dela
25 pritvaranja, gubitak voljenih osoba, dakle egzil ili gubitak

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 49

1 doma, kao i zaključak gde će se govoriti o važnosti ovog
2 suđenja i o budućnosti.

3 Prvo ću se obratiti -- osvrnuti na prvu od ovih
4 kategorija.

5 Za Albanca, najuobičajeniji put u pritvorski objekat OVK
6 je bilo ako bi ga neko obeležio kao kolaboracionistu ili iz
7 nekog drugog razloga ga smatrao protivnikom. Za Srbina ili
8 Roma, samo je etnička pripadnosti bila dovoljna za tako nešto.
9 Za neke, to je bio put u jednom pravcu, put sa koga se nikada
10 neće vratiti. Za druge, to je bilo iskustvo nestanka na
11 nekoliko sati, na -- nekoliko meseci, u jedan nepoznat svet,
12 gde su surovost i okrutnost bili stalno prisutni.

13 Želim da naglasim određene aspekte iskustava albanskih
14 žrtava, koje su obeležili kao kolaboracioniste. Zbog njihovih
15 patnji i patnji kroz koje su prošle njihove porodice, to je
16 nešto što je vrlo konkretno i dugotrajno i treba to sagledati
17 u punom kontekstu. Ja ću sada da se pozabavim sa četiri
18 podkategorije. Ovo je prva: Temelj za optužbu o kolboraciji.

19 Iz perspektive žrtava, politika zatvaranja
20 kolaboracionista je od samog početka imala jednu veoma
21 ozbiljnu grešku. Kako znate da je neko kolaboracionista? Kako
22 se odlučuje da je to tako, u odsustvu bilo kakvog smislenog,
23 zakonskog postupka? Za istinu, u -- uopšte nije učinjen
24 nikakav ozbiljan napor da se o tome ozbiljno razmisli, da li
25 je neko kolaboracionista ili nije. Ljude su otimali samo na

1 osnovu nečega što je možda bila glasina.

2 Jako je teško verovati da neko prvo može da izgubi svoju
3 slobodu, a potom i za i svoj život, na osnovu nečeg što je
4 tako neodređeno. Ova mreža kampova, logora OVK, je operisala
5 sa pretpostavkom krivice. Ljude su zatvarali iz potpuno
6 neočiglednih razloga, na način koji je sigurno vodio ka
7 nepravdi. Više od jedne nealbanske žrtve su govorili o tome
8 kako su morali da se komuniciraju, kontaktiraju sa Srbima u
9 svojoj zajednici, čisto da bi preživeli. I kako je onda to
10 kasnije iskrivljeno u navod da su oni kolaboracionisti. Kao da
11 je *aparatus* koji je donosio te odluke, aktivno tražio načine
12 da optuži i zatvori ljude. Dakle, dajte nekome čekić i oni će
13 misliti da je sve ekser.

14 Sumnja je vladala naširoko i nadaleko. U ovom delu sveta,
15 došlo je do vrtloga različitih lišavanja slobode, za mnoge sa
16 strašnim i kobnim posledicama.

17 Drugi odlomak, drugi odeljak koji me zanima, kada je reč
18 o ovoj opštoj temi lišavanja slobode i zlostavljanja, jeste
19 propust da se sprovedu istrage o navodima koji su se stavljali
20 na teret zatvoreniciima. To je nešto što u ovom kontekstu
21 zaista upada u oči. To što su ljudi lišavani slobode, a da se
22 niko nije uopšte potrudio da utvrdi da li je dato lice zaista
23 kolaboracionista i da li je uopšte odgovorno za neka druga
24 krivična dela ili nije. Jednostavno se pretpostavljalo
25 unapred, da su ljudi krivi. I uglavnom je sav naglasak bio na

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 51

1 tome da se oni pretuku i da se zlostavljaju i da se insistira
2 na tome da priznaju svoje zločine. Vrlo retko je bilo kome
3 predodčen osnov za optuže [sic], optužbe koje im se upućuju,
4 niti je većem broju ljudi pružena prilika da odgovore na te
5 optužbe.

6 U onim slučajevima kada je neko i pokušao da ustanovi
7 istinu, pa bi se pokazalo da odgovor nije onaj koji je
8 očekivan, istina bi se jednostavno prenebregnula. Pogledajte
9 na primer svedoka 2018, koji je optužen za jedno konkreć [sic]
10 -- konkrećno krivićno delo. Tobožnja žrtva tog krivićnog dela
11 je rekla da on nije kriv, ali nikom ništa. Jednostavno je
12 ponovo pretućen.

13 Treća stavka iz ove iste teme, a to je: Neverovatna
14 svirepost koju su ispojili neki vojnici OVK, koji su bili
15 zaduženi za zatvorenike razlićitih nacionalnosti.

16 Surovost kojoj smo bili svedoci u ovom predmetu je
17 ekstremnih razmena [kao što je prevedeno]. Nije bilo dovoljno
18 da se ljudi kazne tako što će se zatvoriti. U gotovo svim
19 slučajevima, zatvorenici, prema zatvorenicim se postupalo
20 krajnje neprimereno i na užasavajući način. To što uopšte nije
21 postojao nikakav valjani sudski postupak je samo početak cele
22 priće. I tužilaštvo se osvrnulo na tu temu juće. Ali ću ja
23 sada da navedem neke konkretne pri -- primere, koji ilustruju
24 iskustva kakva su proživele žrtve u ovom predmetu.

25 Čuli smo za ljude koji su bili lisicama privezani u

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 52

1 štali, okruženi životinjskim izmetom, bili su zatvoreni u
2 sobama u kojima su se zimi smrzavali i u kojima su se kuvali
3 leti, neki zatvorenici su bili lišeni hrane i vode i bilo
4 kakvih informacija o tome koliko će dugo patiti i da li će
5 uopšte preživeti. Čuli smo iskaze žrtvi elektro-šokova, čuli
6 smo da su neke ljude udarali vrućom peglom, na neke ljude se
7 mokriilo, nekima je sipana so u oči i na rane, neki su tučeni u
8 predelu genitalija i to sa sakim [sic] zverstvom da su postali
9 neplodni, neki su bili žrtve lažnih pogubljenja, a neki su
10 zaista i pogubljeni. Čuli smo da su mnogi, bezbrojni ljudi
11 bili pretučeni.

12 Zatvorenike su tukli vojnici koji su bili mladi, ali
13 uprkos svojoj mladosti trebalo je da znaju da se ne postupa na
14 taj način. Međutim, među onima koji su tukli zatvorenike, bilo
15 je i stirašina [sic] kao što su Sabit Geci, Xhemshit Krasniqi
16 ili čak, ukoliko su tačne -- tvrdnje tužilaštva, Rexhep
17 Selimi. Neke su tukli žene, drugi su bili primorani da sami
18 tuku žene. Neke su pretukle čitave grupe. Neke su tukli
19 motkama i štapovima i metalnim šipkama i cevima. Neke su tukli
20 kundacima vatrenog oružja, bejzbol palicama i bilo kojim
21 predmetom koji bi njihovim mučiocima pao pod ruku. Mnogi su
22 tučeni dok ne bi izgubili svest. Neki su tučeni po više puta
23 na dan, a neki dan za danom.

24 Zbog čega se prema njima postupalo toliko svirepo?

25 Svedok 778 je bio lečen zbog povreda koje je pretrpeo u -

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 53

1 - predelu ruke, u bazi KFOR-a. Naime, korišćena su klješta za
2 njegovo mučenje, u Vrbanu. Doktor koji ga je pregledao,
3 izrazio je nevericu da je tako nešto moglo da se dogodi u 20
4 veku.

5 A, naravno žrtve su takođe slušale druge kako ih tuku i
6 muče. Nije bilo neuobičajeno da žrtve kažu da su sve vreme
7 mislile da će izgubiti život. Znali su da su neki drugi u
8 zatvoreništvu poginuli. Neki su čak i priželjkivali smrt, kako
9 bi se njihove patnje okončale i ko zbog toga može da ih krivi.
10 Panel se svakako seća da smo mi predočili i određena
11 veštačenja u vezi sa ovom temom.

12 Molim sada da pređemo na sledeći slajd, to je slajd 4.

13 Mi smo razgovarali i saslušali dva veštaka, stručna za
14 mentalno zdravlje, koji su se usredsredili na mučenje i na
15 probleme zarobljenništva i na probleme sa kojima se suočavaju
16 žrtve krivičnih dela kakve imamo u ovom predmetu. I ti veštaci
17 su rekli da je zarobljenništvo jedno od iskustava koje su
18 najproblematičnije za ljudska bića. A, mnoge, mnoge žrtve čije
19 smo ikaze čuli, su bile u zarobljeništvu.

20 Molim sada sa pređemo na sledeći slajd.

21 Oni su bili zatvoreni u okolnostima za koje je sledeći
22 slajd posebno relevantan:

23 "...postupanje prema zatvorenima tokom zarobljenništva
24 je jedan od faktora koji, na osnovu kojih se najbolje može
25 predvideti da li će se razviti i koliko dugo će trajati [post-

1 traumatski stresni poremećaj]."

2 Veštaci su dodali da je zarobljeništvo posebno
3 traumatično kada žrtve imaju osećaj da su u potpunost izgubile
4 kontrolu i da sasvim zavise od drugih. Pozivam se na strane
5 zapisnika T26244 i 223.

6 Ono po čemu se zarobljeništvo razlikuje od drugih oblika
7 nasilja, jeste što je u pitanju oblik nasilja koji je vrlo
8 ličan.

9 Molim da pređemo na sledeći slajd.

10 Veštaci su rekli sledeće:

11 "...znamo da je trauma koju jedna osoba nanese drugoj, da
12 takva trauma sa sobom nosi mnogo dugotrajnije posledice, nego
13 na primer, kada do traumatskog iskustva dođe zbog prirodne
14 katastrofe."

15 50 žrtava u ovom predmetu bile su zatvorene u različitim
16 zatvoreničkim objektima OVK, kako smo mi to obračunali. Treba
17 pročitati njihove priče o tome šta su sve preživeli i kakve
18 su, kakva su sve nasilja i zlostavljanja pretrpeli,
19 istovremeno imajući u vidu iskaze veštaka. Zarobljeništvo je
20 po sebi izuzetno teško iskustvo, a posebno u situaciji kada
21 ljudi koji rade u zatvoru vrše nasilje nad zatvorenicima. To u
22 celu situaciju unosi jedan lični element, sa dugosežnim
23 posledicama.

24 Iskustva iz prve ruke, koje su žrtve doživele, isuviše su
25 brojna da bi ovde mogao svako takvo pojedinačno iskustvo da

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 55

1 opišem. No, kao što znate, mi smo to detaljno opisali u izjavi
2 zastupnika žrtava. Ja ću se sada samo osvrnuti [sic] na
3 nekoliko pojedinačni slučajeva.

4 Svedok W2652 saznao je šta znači biti zlostavljan u
5 sklopu grupe. "Kada jednoga tuku, osećaj je kao da su nas sve
6 pretukli," strana zapisnika T3027. Dakle, u pitanju je vrlo
7 ličan doživljaj nasilja.

8 Svedok W3879 je saznao šta znači biti, šta znači kada si
9 vezan, a kada oni koji su te zarobili mogu da ti rade šta god
10 hoće. To je ekstremno iskustvo bespomoćnosti, o kakvom su
11 govorili stručnjaci za mentalno zdravlje. To je taj osećaj
12 potpunog gubitka kontrole. Pozivam se na stranicu zapisnika
13 T6395.

14 Svedok W4419, opisao je kako je bio žrtva elektro-šokova,
15 kako je ležao na podu i kako mu se celo telo treslo, dok mu je
16 strujno kolo proticalo kroz telo.

17 Svedok 4305, opisao je kako se uplašio kada je video
18 svoje telo, pošto je pušten na slobodu, jer je bio sav otečen
19 i pun modrica.

20 To nisu iskustva koja bi bilo ko trebalo da doživi. I
21 nije ništa čudno, ako takvo iskustvo trajno obeleži žrtvu i
22 mentalno i fizički.

23 To me dovodi na četvrtu stavku unutar ove teme, teme
24 lišavanja slobode i zlostavljanja, a to je stavka koja se
25 odnosi na posledice po žrtve.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 56

1 Neki ljudi nikada se nisu oslobodili od posledica ovih
2 zločina, od trenutka kada su ti zločini na njima izvršeni, pa
3 sve do danas. Stručnjaci za mentalno zgravlje [sic] su nam
4 rekli da opšte mesto prema kojem vreme leči sve rane, nažalost
5 nije nešto što naučna istraživanja potkrapljuju [sic],
6 potkrepljuju. I pokazalo se zaista da to opšte mesto ne važi
7 kada su u pitanju brojne žrtve u ovom predmetu. Naravno, žrtve
8 su se sa jedne strane suočile sa neposrednim posledicama, sa
9 modricama, sa bolom. Mnogima je trebalo vremena da se te rane
10 zaleče i da prođe prvi šok. Ponekad su neki morali potpuno da
11 se povuku iz sveta, kako bi uspeli da se oporave.

12 Svedok W1679, proveo je mesece kod kuće, oporavljajući se
13 od povreda, živeo je po vlastitim rečima kao senka od čoveka.
14 Pozivam se na V35 i V18.

15 Mnogim žrtavama [sic], mnogim žrtvama je lekarska nega
16 bila potrebna tokom niza godina. Mnogi žive sa fizičkim
17 posledicama zločina, do dana današnjeg.

18 Za neke druge žrtve je, pak fizički oporavak bio --
19 najlakši deo njihovog puta. Psihološke rane su zapravo iz
20 korena promenile njihove živote. Oni pate od prisilnih
21 sećanja, pate od zebnje, odnosno anksioznosti, ne mogu da
22 spavaju, trzaju se na svaki šum, plaše se da ih neko prati ili
23 da ih neko nadzire i imaju uopšte uzev osećaj da svet nije
24 mesto gde oni mogu sa lakoćom da se uklope i normalno žive.
25 Nažalost, neki su morali i da budu internizovani u

1 psihijatrijskim bolnicama, neki su pak se mučili neprekidno
2 pomišljajući na samoubistvo, tako da su morali da slede
3 terapiju i da uzimaju lekove.

4 Svaka pojedinačna priča je za sebe. Pogledajte slučaj
5 344. Ta žrtva nam je rekla da je njena ličnost potpuno ubjena
6 u pojam. Dati čovek više ne može da podnese da ostane sam, ali
7 ne može ni da podnese društvo drugih ljudi, jer je suviše
8 svestan toga da je ostalima dobro, a da njemu nije dobro.
9 Živčan je, loše spava, i dalje je na psihijatrijskom lečenju i
10 dalje i dan danas pije lekove.

11 Imamo takođe i žrtvu 4305. Ta žrtva se ne oseća kao da je
12 na slobodi, iako je puštena iz zatvoreništva pre 21 [kao što
13 je prevedeno] godine.

14 Molim da sada prikažemo sledeći slajd, to je slajd 7.

15 Citiram reči date žrtve:

16 "Iz ikakvog razloga, imam te nagle nastupe kada počnem da
17 ponovo proživljavam sve što mi se dogodilo. Sve mi se
18 jednostavno vrati u misli. Od tog trenutka gubim zdrav razum,
19 usplahirim se, postanem živčan i onda se sklanjam od ljudi,
20 ako sam u nekom društvu ili ako sam na poslu... Neophodno je
21 da se izolujem, da bih došao sebi i malo se primirio."

22 To nije jedina takva žrtva. U izjavi zastupnika žrtava
23 naveli smo brojne pojedince koje pate od prisilnih sećanja i
24 na osnovu je doka -- na osnovu dokaza je jasno, da takvo
25 mentalno stanje može iz korena da izmeni čitav život nekog

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 58

1 čoveka. Kao što nam je ova prethodna žrtva rekla, ljudi
2 jednostavno imaju osećaj da su izgubili zdravu pamet, da su
3 izgubili zdrav razum.

4 Stručnjaci za mentalno zdravlje su pokušali da nam
5 objasne kakav je to osećaj.

6 Molim da sada pređemo na sledeći slajd, koji se bavi
7 temom prisilnih sećanja.

8 Znači, nije to kao kada neko, čovek prosto se priseća
9 nekog iskustva ili razmišlja. Stvar je u tome da žrtve
10 bukvalno ponovo proživljavaju sve što im se prethodno
11 dogodilo, sa svim čulnim doživljajima iz predmetnog vremena.
12 Dakle, mirišu iste mirise koje su tada osećali, osećaju isti
13 stepen bola u istim delovima tela i zbog toga su oni toliko
14 emotivno destabilizovani kada im se to desi. Ako neko doživi
15 prisilna sećanja, pa se onda vrati u stvarnost, mogu emotivno
16 po povratku u stvarnost, da budu duboko iznemireni [sic], da
17 im treba dosta vremena da dođu sebi, da shvate da više nisu u
18 prošlosti, nego da su sada u sadašnjosti.

19 Evo, navešću još jedan primer žrtve u čijem slučaju nije
20 važila izreka da vreme leči sve rane.

21 U pitanju je svedok 4781. U pitanju je jedan krupan i jak
22 čovek, koji nam je poverio da se plaši mraka, da spava licem
23 prema vratima, za slučaj da neki ljudi ponovo upadnu kod
24 njega, ljudi koji su svojevremeno došli po njega i odveli
25 njegove bliske i drage.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 59

1 To su vrlo teški, teška stanja i teške bolesti, tako da
2 neke žrtve nikada ne uspevaju da se oporave od onoga što im se
3 dogodilo. Ukratko, rekli bi smo da su zatvorenički objekti OVK
4 bili mesto gde su mnogi ljudi oboleli od mentalnih bolesti,
5 kao što su mnogi pretrpeli fizičke patnje sa dugosežnim
6 posledicama.

7 Ovim završavam svoju prvu temu. A, sada ću preći na temu
8 indirektnih žrtava krivičnih dela zatvaranja. Na to ću se samo
9 ukratko osvrnuti.

10 Zlo koje je nanoseno pojedincima kada su lišeni slobode,
11 neumitno se odrazilo i na članove njihovih porodica.
12 Svedokinja 4870 bila je prisutna kada je odveden član njene
13 porodice. Ona do dana danas pati od niza simptoma koji iz
14 korena utiču na njen život. Između ostalog, pati od prisilnih
15 sećanja, koje je opisala tokom svog svedočenja. Ona je zapravo
16 na samom ulasku u sudnicu doživela prisilno sećanje, kada je
17 videla čoveka u crnoj odori. To je za nju predstavljalo okidač
18 i vratila se u trenutak kada je usred noći videla ljude u
19 crnom, koji su bili naoružani.

20 Navešću dva primera. U pitanju su dve žrtve, koje su nam
21 potresno prenele šta to znači kada odete u posetu rođaku, koji
22 se nalazi u jednom logoru OVK. Svedok 4371 je video svog oca,
23 dok je ovaj bio zatvoren. Delovao je tužno i šokirano i sin je
24 iz očiju mogao da mu vidi da otac preklinje za pomoć, ali
25 porodica ništa nije mogla da preduzme. I dan danas, taj

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 60

1 svedok, tog svedoka progoni slika lica njegovog oca, svaki put
2 kada pokuša da zaspi, strana zapisnika 15277.

3 Svedok 4811 se takođe seća kako je videla svog oca, kada
4 je bio zatvoren. Bio je umoran, gladan, slab, plakao je i nije
5 znao šta je loše učinio. Oba ova oca su ubijena. Životi
6 njihove dece ih se, odnosno njihova deca se sećaju njih kako
7 su tada bili i tako će biti dok god su živi.

8 Kada je reč o zatvorenicima koji su preživeli, njihove
9 porodice su morale da se nose sa različitim posledicama. U
10 slučaju svedoka 4733 na primer, to je značilo da su dočekali
11 da im se vrati slomljen čovek, koji više nikada neće raditi,
12 niti će imati mir u duši, nakon doživljenih užasa kada je bio
13 zatvoren. Drugačiji otac, drugačiji suprug, oštećen, kome je
14 potrebna pomoć umesto da je pruža.

15 Moja sledeća tema je gubitak voljenih. Sa ovom
16 kategorijom boli i patnje nam je možda najlakše da se povežemo
17 i da za nju osetimo empatiju. Svi možemo da zamislimo, a neki
18 su i doživeli, šta znači izgubiti voljenog. Ali, ova
19 kategorija ima i svoju složeniju stranu. Najpre, u ovom
20 slučaju, apsolutna nepravda te patnje. Već smo govorili o
21 proizvoljnoj prirodi zatvaranja i ubistva nisu bila ništa
22 manje proizvoljna, a svakako za njih nema ništa više
23 opravdanja.

24 84 žrtve učesnice u postupku su u srodstvu sa žrtvama
25 ubistva. U toj grupi, 20 žrtava ima članove porodica koji su

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 61

1 prisilno nestali kao što tužilaštvo navodi u optužnici. A, još
2 66 žrtava je imalo voljena lica koji su zatvoreni, koje nikada
3 više nisu videli ili koji su na posletku ubijeni. Ali, u vezi
4 sa kojima se ne iznosi optužba za prisilni nestanak.

5 Ono što povezuje sve ove žrtve, bez obzira da li su oni
6 Srbi, kosovski Albanci ili su žrtve prisilnog nestanka ili
7 jednostavno ubistva ili zato što su bili zatvoreni, sve ono
8 što ih povezuje je da su pretrpeli određeni poseban oblik
9 boli. A, to je da ne znaju šta se desilo njihovim voljenim,
10 zašto se to desilo i ko je odgovoran za to.

11 Prošle godine Savet Evrope i drugi organi za ljudska
12 prava dali su, govore o prirodi ove boli.

13 Molim da se prikaže sledeći slajd.

14 "Prisilni nestanci nose sa sobom teško kršenje više
15 ljudskih prava, nanošenje duboke patnje koju su doživeli ne
16 samo oni koji su prisilno odvedeni, već i njihove porodice,
17 zajednice i društvo u celini. To se često vrši kao namerna
18 strategija, kako bi se vršila kontrola putem terora i
19 nanošenjem patnje, unošenjem straha, sprečavanjem neslaganja i
20 kažnjavanjem celih zajednica."

21 I govorićemo sada o srpskoj zajednici, kroz nekoliko
22 trenutaka, konkretno.

23 Mnoge od tih žrtava još uvek traže odgovor.

24 Molim da pogledamo deseti slajd.

25 Na primer, svedok 72 se pomirio, odnosno ona se pomirila

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 62

1 sa time da će tražiti odgovor dok god je živa: "I biti jaka 25
2 godina kasnije i da i dalje tražim svog sina i svog supruga i
3 sve one koji su na ovaj način nestali, to je nešto što je
4 veoma teško. Nije lako i ne bih ni jednom drugom roditelju
5 poželela da proživljava ono što ja proživljavam. Odveli su mi
6 sina. Otrgli iz mojih ruku, da tako kažem. To je kao da ste
7 izgubili pola srca. Drugu polovinu srca još uvek imam za
8 preostali deo porodice. I tako živim. I tako ću živeti i tako
9 ću živeti dok ne umrem. I sa tim mislim ću biti, kada budem
10 umirala i misliću na svog sina i supruga."

11 Kao što sud zna, mnogi članovi porodica proveli su godine
12 pokušavajući da pronađu posmrtno ostatke voljenih. Neki su
13 imali sreće da ih pronađu, a neki ništa nisu pronašli, a neki
14 samo delove tela. To što nisu mogli da sahrane svoje voljene
15 tokom više godina ili nikada nisu uspeali, im je nešto što im
16 je svakako nanelo poseban oblik boli. To znači da nemaju grob
17 koji mogu da obiđu ili da znaju da se u grobu ne nalaze svi
18 posmrtni ostaci datog voljenog.

19 Mnoge žrtve su naišle na opstrukciju, kada su pokušavali
20 da saznaju šta se desilo njihovim članovima porodice. I u tom
21 smislu, želeo bih da pomenem porodice koje su pogođene
22 ubistvima nakon što je OVK napala područje Orahovca. To su
23 napadi na Opteruše i Retimlje 1998. Činjenice su dobro
24 poznate. Zajednice su napadnute. Puno ljudi je odvedeno u
25 zarobljeništvo, muškarci, žene, deca. Oni su držani zatvoreni

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 63

1 protivno svojoj volji. Bili su prestrašeni. Žene i muškarci su
2 odvojeni. Jedan dečak od 16 godina je smešten sa muškarcima.
3 Među njima je bilo mnogih zemljoradnika, ali bio je i jedan
4 učitelj. Odvedeni su i u nekom trenutku kasnije su streljani.
5 A, onda su njihovi posmrtni ostaci sakriveni u pećini. I
6 preduzete su mere kako bi se sakrio njihov identitet, tako što
7 su posmrtni -- tako što su pribegli vatri ili eksplozivima.

8 To je bio zločin protiv čitave jedne zajednice, koja je
9 uništena aktivnostima OVK, kao da ona nije imala nikakvu drugu
10 veću vrednost od pukog korova koji treba iščupati i odbaciti.

11 To je bila zajednica koja se držala i koja je bila, gde
12 su porodice bile usko, blisko povezane. Usled toga, mnoge
13 žrtve su izgubile veliki broj članova porodice, kao i čitav
14 niz srodnika. I tokom godina, oni su živeli sa tom
15 neizvesnošću. Širile su se glasine o tome šta se njima desilo,
16 ali nikada nisu mogli da saznaju, sve dok nisu 2004 i 2005
17 pronašli posmrtnu ostatku. I oni su svi izgubili svoje domove
18 i zgrade i mesto koje su zvali domom. Niko od njih nije
19 smatrao da može da se vrati.

20 Međutim, oni su i dalje zajednica. I dalje pružaju
21 podršku jedni drugima, kroz to užasno iskustvo koje su
22 doživeli zbog ubista i gubitka. Nikada nikome nije pripisana
23 odgovornost zbog tih užasnih krivičnih dela. Porodice i dalje
24 pokušavaju da se ostvari pravda za one koji su izgubili. I to
25 je možda najdirljiviji način kako oni pokazuju da njihova

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 64

1 ljubav i dalje postoji.

2 Priznati taj gubitak bi bio neki oblik pružanja utehe. I
3 ja ću o tome kasnije govoriti i vrlo je važno da ovo istaknem,
4 da istaknem koliko je to priznanje važno za žrtve.

5 Časni sude, ovo je odgovarajući trenutak da se zaustavim.

6 PRESEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Hvala. Nastavićemo
7 sa radom u 1:30.

8 --- Pauza za ručak u 12:00 časova

9 --- Nastavak sa radom u 13:30 časova

10 PRESEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] G. Laws, zbog našeg
11 rada danas, koliko će vam vremena još biti potrebno danas?

12 G. LAWS: [Prevod] Negde između 20 i 30 minuta.

13 PRESEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Pretpostavljam da
14 vi želite sutra ujutru da počnete.

15 GĐA TAVAKOLI: [Prevod] Da.

16 PRESEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] To smo i očekivali.
17 Dobro, možete da počnete.

18 G. LAWS: [Prevod] Hvala, časni sude. Bavili smo se temom
19 gubitka voljenog lica. I konkretno sam govorio o srpskim
20 porodicama iz Orahovca.

21 Te porodice, ali i brojne druge koje su izgubile voljene,
22 su izložene onome što veštaci za duševno zdravlje nazivaju
23 dvosmisleni gubitak. To je kada sve okolnosti ukazuju na to da
24 je došlo do, da je dato lice, član porodice ubijeno, ali nema
25 potvrde o tome, jer telo nije pronađeno. I kao što su veštaci

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 65

1 objasnili, neizvesnost koja je implicitna, je traumatična sama
2 po sebi. Izostanak, nepostojanje jasnog stanja stvari,
3 članovima porodice daje nadu i zbog toga im je teško da dožive
4 razrešenje i prihvate situaciju. I vidimo da to o čemu govore
5 veštaci, takođe je iskustvo žrtava.

6 Svedok 4489, to je žena koja je izgubila supruga, ali
7 nikada nije dobila potvrdu da je umro, provela je 25 godina
8 živeći u neizvesnosti i rekla da je to predstavljalo mučenje.
9 To su njene reči, strana transkripta 11377.

10 Čuli smo i čitali o članovima porodica koji su išli od
11 jednog do drugog, kucali na sva moguća vrata, stavljali oglase
12 u novine i uprkos svemu se nadali, zato što kao što je svedok
13 4566 rekao, nada poslednja umire. To je na strani transkripta
14 6959.

15 A, ako uopšteno pogledamo ubistava koja su izvršili
16 pripadnici OVK, vidimo da su ona ignorisana, zataškavana,
17 prikrivana. A, to nije smeo biti slučaj. Morala se sproveti
18 [sic], sprovesti istraga o njima, to dokumentovati i krivično
19 goniti. Čak razgovarati o njima bio je tabu na Kosovu. I neke
20 žrtve su naučile da ćute o tome.

21 Svedok 4712 je izjavio da u porodici se nije govorilo o
22 smrti voljene osobe. Oni su ćutali, jer su se plašili, plašili
23 da se isto može i njima desiti. Ali, ćutanje je učinilo da je
24 ta bol još više nepodnošljiva. To je V17, na strani 2549.

25 Skrivena priroda tih krivičnih dela, doprinela je

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 66

1 dodatnom žigosanju preživelih unutar njihovih zajednica. Strah
2 i osećaj stigme je naročito prisutan danas među kosovskim
3 Albancima, koji su žrtve učesnice u ovom postupku, a koje žive
4 na Kosovu, ali i među drugim žrtvama koje su napustile zemlju,
5 jer su se plašile za svoju bezbednost. I jasno je da mnoge od
6 tih porodica su izgubile ne samo voljeno lice, već lice koje
7 je bilo hranilac porodice i našle su se u situaciji da povrh
8 svega moraju da se bore kako da prežive.

9 Sledeća tema o kojoj ću govoriti, a koja je u ovom
10 poglavlju posvećenom voljenima, gubitku voljenih je
11 transgeneracijska patnja. I usredsrediću se na decu koja su
12 žrtve učesnice u ovom postupku, jer kada govorimo o žrtvama i
13 kako bi smo shvatili na bolji način posledice teških krivičnih
14 dela, deca direktnih su -- direktnih žrtava su važna.

15 I molim da se sada prikaže jedanesti slajd na ekranu.

16 Tu vidimo prikaz njih. Imamo 28 od 155 žrtava učesnica u
17 ovom postupku, su imali 18 ili manje godina u vreme događaja
18 koji su predmet, kojima se bavimo u ovom predmetu. U toj
19 grupi, sedmoro žrtava je imalo šest godina ili manje, kada su
20 izgubili oca, kog su ubili pripadnici OVK. Četvoro se nisu ni
21 rodili ili su imali manje od godinu dana, kada su članovi
22 njihovih porodica uhapšeni, zatvoreni i naposljetku ubijeni. I
23 nužno je da ta deca su pretrpela duševnu bol, zbog takvog
24 gubitka.

25 Najmlađe žrtve su izgubile roditelja, čak i pre nego što

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 67

1 su mogle da budu svesne da ga imaju. Ta deca su provela prve
2 godine svog života, u okruženju ispunjenom boli, tugom i
3 pitali se u kom su se pitali, šta se desilo sa njihovim očima
4 [kao što je prevedeno]. Molim da se prikaže dvanesti slajd,
5 kako bi smo videli šta veštaci za duševno zdravlje imaju da
6 kažu o tome: "Trauma u porodicama se odražava na decu, kako u
7 vreme događaja, tako i na generacije koje tek treba da se
8 rode."

9 Jedan svedok je govorio, odnosno jedna žena svedok je
10 govorila o tome kako je njen sin pitao, zašto druga deca imaju
11 očeve i ko je ubio našeg. Te žrtve su se pronašle, su se
12 zatekle u svetu odraslih, u kom vlada bol, a da za to nisu
13 krive. I pokušavali su da utvrde šta je istina i šta se desilo
14 njihovim očevima. Oni to i dan danas pokušavaju da saznaju.

15 Više žrtava koje su bile odrasle u vreme događaja, su
16 govorile o tome kako je trauma prešla na njihovu decu. Na
17 primer, svedok 4870 je govorio o tome kako je rasla u
18 prisustvu majke, koja je bila pod takvim stresom i da se to
19 odrazilo na decu, uprkos činjenici da su ta deca rođena tek
20 nakon rata. Svedok 4566 govorio je o stalnoj traumi u
21 porodici, usled toga što je taj svedok, odnosno ta žena
22 izgubila muža koji se vodi kao nestao i kako se to odrazilo na
23 decu, koja žive nadajući se sa malom nadom, da će se on možda
24 jednog dana vratiti. To je strana transkripta 12066 i 6959.

25 Svedok 4371 posvedočio je kako tokom mnogih, mnogo godina

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 68

1 nije mogao da saopšti deci istnu o onome šta se zaista
2 dogodilo njegovom ocu, njihovom dedi, kako je bio ubijen i ko
3 ga je ubio. Tako da su ta deca odrasla u svetu u kome postoje
4 tajne i misterije, u vezi sa nestalim licima. Strana
5 transkripta 15283 do 5.

6 Ovi primeri ilustruju mehanizme preko kojih među
7 generacijski bol deluje i širi se u porodicama žrtava. Takođe,
8 postoji posebni aspekt bola, kada ste traumatizovani roditelj,
9 da gledate i znate da vaše dete pati zbog događaja koje nije
10 ni doživelo i u vezi sa kojim su potpuno nevina. To je dodatna
11 posledica i dodatni aspekt gubitka voljenih za ove žrtve, kao
12 i dodatni izvor bola za njih.

13 I na taj način, odluke donete pre mnogo godina, da se
14 neki ljudi zatvore, a neki i pogube i do danas utiču na živote
15 onih koji su u to vreme bili deca, odojčad ili čak nisu bili
16 ni rođeni u to vreme. A, to sve utiče i na živote njihovih
17 roditelja.

18 Time stižem do pete teme, a to je gubitak doma.

19 Kada govorimo o gubitku doma, onda u prvom redu imamo na
20 umu srpske žrtve koje su bile raseljene, ne zbog samog sukoba,
21 već zbog delovanja pripadnika OVK. Početna tačka je pravno
22 načelo iz osnovnih principa stav 19: Žrtve imaju pravo na
23 odštetu, uključujući povratak u mesto boravišta, ponovno
24 zaposlenje i povratak imovine. Međutim, u ovom predmetu to je
25 uzaludna nada, to nije stvarna mogućnost za ogromnu većinu

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 69

1 srpskih žrtava u ovom predmetu, da im se pruži mogućnost da
2 vaspostave svoje predašnje živote, da se vrate u svoje
3 nekadašnje domove i da nastave da žive kao pre. Ova grupa
4 pretpela je poseban bol i tražimo od suda da to prihvati u
5 presudi, tako što će primeniti član 22(7).

6 U sukobu nije postojalo ništa posebno što bi činilo
7 neizbežnim da srpski civili moraju da odu. Mnogi od njih su u
8 miru živeli pored svojih albanskih komšija. U mnogim
9 slučajevima, njihovi preci živeli su već tokom više generacija
10 na Kosovu, ponekad i stotinama godina. Za mnoge od njih,
11 pravedno je reći da su pripadali zemlji, u istoj meri u kojoj
12 je i ona pripadala njima. Izgubiti takav položaj, bio je izvor
13 trajnog bola za porodice koje je to pogodilo. I tu postoje dva
14 odvojena elementa. Sa jedne strane, sam fiziki dom, često se
15 to odnosi i na zemlju, farme koji su deo toga, deo njihovih
16 imanja, u mnogim slučajevima srpske porodice bile su prinuđene
17 da pobegnu, a domovi su im u isto vreme bili razoreni ili
18 odmah posle njihovog odlaska. I to je teška nesreća koja im je
19 naneta. Mnoge porodice ponele su samo sa onim što su mogle
20 poneti sa sobom. I morali su da počnu od početka, u Srbiji ili
21 negde drugo.

22 Gubitak doma je drugi element, u smislu da se gubi mesto
23 gde su ljudi osećali da pripadaju, za koje su bili vezani.
24 Bilo ih je koji su sasvim jasno bili prinuđeni da odu.

25 Na primer svedok 1140, rekao je:

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 70

1 "Nisam prosto otišao. Mene su proterali. To je drugačije.
2 Jedno je kad samo odete, a drugo je kada vas neko otera od
3 nekuda. Tako da izvinjavam se, ali to je važna razlika."

4 Drugi su smatrali da je prosto nemoguće to opisati. Na
5 primer, svedok 2749 ispričao nam je šta je taj gubitak
6 podrazumevao. To je bio kraj života u gradu gde je odrastao,
7 gubitak posla, gubitak snova vezanih za budućnost. Sve je
8 nestalo, a život je pošao sasvim drugim tokom, nad kojim on
9 nije imao nikakvu kontrolu.

10 VW1 je još jedan primer. On je napustio Kosovo, pošto ga
11 je OVK držala u zatvoru i zbog toga je za njega bilo nemoguće
12 da nastavi da tamo živi, iz razloga koje je naveo u svojoj
13 izjavi. Očigledno je da ga njegovo izgnanstvo deluje na njega
14 i do danas. Pored toga što mu je dijagnostikovao post
15 traumatski stresni poremećaj koji ima i koji zahteva redovno
16 lečenje, a to je posledica zatvaranja. Izgubio je svoju
17 zajednicu, veze sa svojom otadžbinom, porodicom, familijom,
18 prijateljima i za njega to znači da je izgubio ujedno i
19 prošlost i budućnost koju je predviđao za sebe, pre nego što
20 je bio kidnapovan.

21 Ja to naziva "gubitkom doma," kako bi to obuhvatilo i
22 materijalni i psihološki aspekt ove vrste gubitka, ali nadam
23 se da je jasno da ovaj izraz takođe treba da izražava i
24 doživljaj izgnanstva.

25 To je sve što sam hteo da kažem o različitim vrstama bola

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 71

1 i nesreće. I hteo bih da zaključim svoje današnje izlaganje,
2 ako mogu, nekolikim zapažanjima u vezi sa ovim suđenjem,
3 njegovom važnošću i možda ću reći nekoliko reči o budućnosti.

4 Već ste videli kakve su bile posledice za žrtve u ovom
5 predmetu i da one nisu ograničene ni na fizičke, ni na
6 psihološke posledice. Za neke žrtve, u pitanju je trajna
7 stigma, da ih je OVK povredila, nanela im zlo, a u očima nekih
8 ljudi u njihovoj zajednici, to ukazuje na njihovu nelojalnost.
9 Žrtve govore o tome kao da je to vidljivo obeležje koje je na
10 neki način njima prišiveno. Reč "ljaga" koristi se da bi se
11 opisalo to osećanje, da su im pripisali tu sramotnu etiketu. U
12 mnogim delovima sveta, kao i na Kosovu, dobar glas određene
13 porodice je prava dragocenost.

14 Svedok 1743 govoreći o periodu posle ubistva njegovog
15 oca, rekao je da je video da se ljudi plaše bilo kakvog
16 kontakta ili veze sa njegovom porodicom. To je iz dokumenta
17 P1893.2, 8 do 9.

18 I objektivno govoreći, vi ste žrtva zločina, ali zbog
19 identiteta i prirode izvršilaca, ljudi vas se klone.

20 Svedok 1798 [kao što je prevedeno] govorio je o tome kako
21 drugi gledaju na njega, zbog toga što je bio zatvoren.

22 Molim slajd 14.

23 "Da li je činjenica da vas je OVK držala u zatvoru,
24 uticala na to kako su se ljudi odnosili prema vama posle
25 rata?"

1 Odgovor: "Da. 'OVK vas je odvela. Nisu vas odveli iz ma
2 kakvog dobrog razloga, ali ne želim da budem na tvojoj strani,
3 jer će sutra da odvedu mene. Ljudi koje je OVK odvodila, bili
4 su špijuni.' Eto, takve stvari su ljudi govorili."

5 Ta vrsta stigme je jedna naročita, izražena forma
6 nepravde. Lažne optužbe mogle bi dovesti do toga da se vaša
7 porodica nađe na meti, da odaberu da vas zatvore, premlate,
8 ubiju. Činjenica da ste se vi našli na meti, dovodi do
9 ostrakizma, do toga da vas se svi klone i da ste na neki način
10 izdvojeni iz zajednice. Ne samo da je u pitanju nepravda, već
11 u slučaju mnogih žrtava, tu postoji sveobuhvatna i dodatna
12 nepravda, da izvršioci nikada nisu izvedeni pred lice pravde.
13 To osećanje nepravde u vezi sa ovim zločinima je nešto za šta
14 mi tvrdimo da se gotovo opipljivo oseća u ovom predmetu.

15 Stručnjaci za mentalno zdravlje ukazali su na veliki
16 procenat žrtava koje su pomenule da im je odsustvo pravde
17 veoma važno. Takođe su ukazali i na nepovoljno, štetno dejstvo
18 nepostizanja pravde na žrtve.

19 Molim sledeći slajd, slajd 15.

20 "...problemi mentalnog zdravlja se pogoršavaju zbog
21 stalnog društvenog i ekonomskog stresa, zajedno sa nepravdom i
22 odsustvom institucionalne podrške."

23 I postoji veliki broj žrtava kojih ovaj panel može biti
24 svestan i da ih se seti, koji ne samo što nisu postigli
25 ostvarenje pravde, već je njihova situacija bila potpuno

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 73

1 suprotna od dobijanja institucionalne podrške, a njihovi
2 problemi mentalnog zdravlja su se svakako pogoršali zbog tog
3 društvenog i ekonomskog stresa koji su pretrpeli zbog toga
4 što su se našli na meti.

5 To je jedan osnovni ljudski odgovor na ovakvu situaciju,
6 da želite da neko odgovara za zločin koji je izvršen protiv
7 vaših najmilijih. Prvobitna nepravda zločina, samo se povećava
8 zbog svesti da to niko ne prihvata, da oni koji su odgovorni
9 to poriču. Ne izvinjavaju se. Odbijaju da preuzmu odgovornost.
10 To je kao da ceo svet uopšte ne shvata ozbiljno ono što se
11 desilo ili ga prosto uopšte nije ni briga.

12 Zamislite onda, da ste vi jedna od porodica iz ovog
13 predmeta, da 25 godina živite ne samo bez ikakvog razrešenja,
14 već čak i bez nade da do njega može doći, sve dok ovaj sud
15 nije u jednom trenutku osnovan. Svedok 4781, on i njegova
16 porodica bili su žrtve strahovitih zločina. On je ispričao
17 kako su pre osnivanja Specijalizovanih veća bili izgubili
18 svaku nadu da će biti pravde. A, onda kako su on i mnogi
19 drugi, to je on tako rekao, mnogi drugi pomislili da ovaj sud
20 predstavlja poslednju nadu za njih. To je zabeleženo na strani
21 transkripta 8431 i 2.

22 Ishod kojim se priznaje i uvažava bol koju su žrtve
23 pretrpele, sam po sebi je način da se ta situacija razreši.
24 Pretresni panel 1 je to prihvatio u svojoj odluci, tu
25 očiglednu istinu.

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 74

1 I ako možemo da pokažemo 16 slajd. To je odlomak iz
2 četvrtog, iz predmeta četiri:

3 "Panel smatra da priznanje teških kršenja ljudskih prava
4 i međunarodnog humanitarnog prava, kao nadoknada za
5 pretrpljeni bol koji je nastao usled tih kršenja, predstavlja
6 značajan vid odštete za te žrtve."

7 Mi pozivamo panel da primeni isto to načelo. To je u
8 skladu sa sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava, kao
9 što je pretresni panel 1 pokazao u istoj toj odluci, u
10 stavovima 21 do 28. I to je takođe u skladu i sa iskustvom
11 samih žrtava. Ima utehe u saznanju da je pravda ostvarena.

12 Ovo suđenje i presuda koju ćete vi doneti, predstavljaju
13 priliku za ove i sve druge žrtve, da dobiju neke odgovore i da
14 vide da je neko pozvan na odgovornost zbog onoga što se pre
15 toliko godina, pre više od 25 godina dogodilo njihovima
16 najmilijima. A, to je takođe prilika za sve ove žrtve, da
17 njihov iskustvo bola i gubitka usled delovanja OVK, bude nešto
18 za šta će svet čuti i što će najzad biti prihvaćeno, ne samo
19 tako što će to prihvatiti ovaj sud, već što će to prihvatiti i
20 javnost na Kosovu i šire. U pitanju je prilika za žrtve da im
21 se najzad dozvoli da kažu kakva su njihova prava, da iznesu,
22 da imaju prava, uključujući pravo na istinu o tome šta se
23 zaista dogodilo njihovim najmilijima, a da se ne plaše da će
24 ih neko nazvati neprijateljima.

25 Nažalost, na Kosovu još uvek ima ljudi koji insistiraju

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 75

1 na tvrdnji da OVK nije izvršila nikakve zločine i da je vodila
2 moralno čist rat. U okviru te alternativne stvarnosti,
3 paralelne stvarnosti, nastoji se da se žrtve OVK pred ovim
4 sudom, koje sarađuju sa ovim sudom, prikažu kao ljudi
5 nelojalni Kosovu.

6 Svedok W4735, veoma hrabar čovek, svedočio je ovde bez
7 zaštitnih mera, kako bi svi čuli šta on ima da kaže. On je
8 opisao kako se svedoci koji svedoče pred Specijalizovanim
9 većima, lažno prikazuju u kosovskim medijima kao izdajnici,
10 koji su u dosluhu sa Srbijom i da im se govori da treba da
11 ćute i da drže usta zatvorena. Strana transkripta T19415. To
12 doprinosi daljem bolu žrtava. Osim drugih nepravdi koje su im
13 nanete, njima se sada sugeriše da treba da budu nevidljivi, da
14 se stide i srame i da će biti postavljeni na stub srama,
15 ukoliko se drznu da ne postupe tako. Oni su nezgodni svedoci
16 za one koji radije tvrde da je OVK bila moralno čista, da nema
17 nikakve krivice i da nije nikada stvorila nikakve žrtve.

18 No budimo sasvim jasni u vezi sa time. Zločini i surovost
19 sa kojim su izvršeni, stravično zlostavljanje, brutalna
20 ubistva, cinična nastojanja da se zločini skriju, te su se sve
21 stvari odigrale. Poricanje te činjenice predstavlja surovu
22 laž, kojom se samo povećava zlo samih zločina i njihove
23 surovosti. Istina o onome što se desilo, nešto što je možda
24 teško prihvatiti, jer se to teško uklapa sa pričom o tome da
25 je OVK vodila čist, besprekoran rat. Oni su naneli zlo i

1 sopstvenom civilnom stanovništvu, kao i Srbima koji nisu bili
2 borci. I vreme je da to bude prihvaćeno, kako bi unelo malo
3 mira u živote žrtava.

4 Dve stvari mogu istovremeno da budu istinite: Moguće je
5 da je OVK vodila oslobodilački rat. Međutim, moguće je da je
6 ogroman broj njihovih pripadnika to radio u savršeno dobroj
7 veri, ali moguće je da su pripadnici OVK istovremeno izvršili
8 i neke zločine. To je upravo poenta onoga što je rekao svedok
9 4368, čijeg je oca OVK ubila, zbog toga što je navodno bio
10 kolaboracionista. On je rekao da je podržavao OVK i da
11 podržava OVK, onu OVK koja ne ubija Albance. Strana
12 transkripta 7079.

13 Činjenica da su pripadnici OVK izvršili te zločine, ne
14 znači da je OVK sama po sebi zločinačka organizacija. Vreme je
15 da se najzad preuzme odgovornost, ne samo za ono što mnogi
16 Albanci smatraju delima koja čine OVK slavnom, već i zbog
17 neslavnih dela na koja je, kojima je ovo suđenje bilo
18 posvećeno. Nikome ne ide na ruku da se pridržava određene
19 verzije prošlosti, koja pokušava da svu krivici jedne strane
20 porekne i da pri tome demonizuje žrtve.

21 Kakve god bile presude u vezi sa četvoricom optuženih u
22 ovom predmetu, mi se nadamo u ime žrtava, da će presuda sasvim
23 jasno izneti da je 155 ljudi zaista bilo žrtva zločina i da za
24 te zločine nema nikakvog opravdanja. Te zločine izvršili su
25 pripadnici OVK i ono što se tim žrtvama dogodilo, ne može se

Specijalizovana veća Kosova - Osnovni sud

Završne reči (Javna sednica)

Strana 77

1 opravdati. Šta će biti posle, moraćemo da sačekamo i da
2 vidimo, ali po našem mišljenju, ovo bi bio deo prikladnog
3 odgovora na te zločine, jer to će moći da ponudi određenu
4 utehu ovoj grupi ljudi, kojima je nanet težak bol i teško zlo.

5 Časni sude, hvala vam na pažnji. To je bilo sve što sam
6 ja želeo da iznesem danas.

7 PREDSEDAVAJUĆI SUDIJA SMITH: [Prevod] Hvala, g. Laws.

8 Dakle, sada ćemo završiti sa radom za danas, a Thačijeva
9 odbrana počće sa izlaganjem svoje završne, svoji završnih
10 reči sutra u 9.00 ujutru.

11 --- Sednica završena u 14.00 časova

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25